

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА МЕТОДИКИ
ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

**ШЛЯХИ АКТИВІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ «ЗДО – РОДИНА» В РАМКАХ
СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА**

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

Виконала: студентка II курсу
другого (магістерського) рівня вищої
освіти (скорочений термін)

Спеціальності 012 Дошкільна освіта

Освітньо-професійної (наукової)

програми «Дошкільна освіта»

Трусілова Анастасія

Керівник к.пед.н., доцентка Горлова А. В.

Рецензент Никитченко Н.В.,

директорка Херсонського ясел-садка 64

Херсонської міської ради

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Соціально-педагогічне партнерство ЗДО та родини вихованця як передумова розвитку сучасного дошкільника	7
1.1.Залучення батьків до створення оптимально комфортного середовища розвитку дитини як педагогічна проблема.....	7
1.2.Особливості та принципи соціально-педагогічного партнерства вихователів та родини дошкільника.....	13
1.3.Сучасний стан рівня сформованості взаємодії «ЗДО – родина».....	16
РОЗДІЛ 2. Оптимізація системи роботи вихователя з батьками в сучасних умовах	21
2.1. Шляхи організації співпраці педагогів та батьків вихованців.....	21
2.2. Реалізація проєкту «Вмотивовані, освічені, активні!» в контексті соціально-педагогічного партнерства.....	25
2.3. Рекомендації щодо створення успішної взаємодії «ЗДО-родина» в умовах воєнного стану.....	37
ВИСНОВКИ	41
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	45
ДОДАТКИ	50
Додаток А Методичні рекомендації щодо здійснення освітньої діяльності з питань дошкільної освіти на період дії правового режиму воєнного стану.....	50
Додаток Б Матеріали для педагогів та батьків щодо психолого-педагогічного супроводу дітей дошкільного віку.....	62

Додаток В	Методика незакінчених ситуацій (Н. Міхєєва).....	67	
Додаток Г	Тест «Ваша потреба в дітях» (А. Сізанов).....	70	
Додаток Д	Тест «Які Ви батьки?» А. Баркана.....	72	

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Родина є першою школою людських взаємин, де діти з перших кроків засвоюють систему моральних цінностей та норм поведінки. У ранньому віці у дитини формується довірливе ставлення до світу, або постійне очікування негативу від усього, що її оточує. Почуття, сформовані в дитинстві, супроводжують людину протягом життя, впливаючи на моделі поведінки, надаючи їй стосункам з іншими емоційного забарвлення: спрямованість на взаємодію або бажання її уникнути; прагнення до спілкування, взаємодопомоги або конфліктності; довірливість або замкненість, агресивність.

Тільки спільна систематична робота педагогів закладу дошкільної освіти та родин вихованців може сприяти формуванню повноцінної особистості дошкільника. Тож, органи управління дошкільними закладами, керівники і вихователі мають чітко визначити свої завдання у взаємодії з сім'єю.

Проблема співпраці ЗДО і сім'ї є пріоритетною в роботах сучасних теоретиків і практиків: сутність питань соціально-педагогічного партнерства розкривали І. Апрелева, Л. Артемова; процес формування взаємозв'язку закладу дошкільної освіти та родини вихованців обґрунтовували в своїх дослідженнях А. Богуш, Р. Буре, О. Кононко, Н. Лісова; шляхи підготовки вихователів до успішної взаємодії з родинами визначили О. Анісімова та А. Горлова; педагогічні умови успішних взаємин дошкільників, батьків та педагогів досліджували Т. Кириєнко, Н. Кот, В. Постовий; питання педагогічної просвіти дорослих членів сім'ї вивчали О. Долина, О. Низьковська, особливостям взаємодії вихователів з батьками дітей раннього віку присвятила свої роботи Л. Свирська.

Взаємини працівників дитячого садка і батьків вихованців сьогодні є однією з найскладніших проблем. Існують різні погляди батьків на співпрацю ЗДО з родиною. Деякі дорослі вважають, що виховувати їхніх дітей повинен дитячий садок, нехтують порадами педагогів. Інші батьки вважають, що їх завдання – лише в тому, щоб дитину нагодувати, гарно одягти та забезпечити їй розважальні заходи. Практика доводить: позитивних результатів у вихованні можна досягти лише при узгодженості дій та за умови активізації інтересу батьків до питань виховання і розвитку.

Сьогодні, у складний для всієї країни час, кожний громадянин України має усвідомлювати особливу значущість виховання молодого покоління, на засадах педагогіки партнерства створювати якісну взаємодію між закладом освіти і родиною, оскільки тільки така співпраця уможливіє побудову умов для виховання здорової, соціально адаптованої, всебічно розвиненої дитини.

Тож педагогічна освіта батьків, знайомство з інноваційними технологіями у сфері виховання, взаємодія на основі діалогу мають стати передумовою формування гармонійної особистості дошкільника.

Зміцнення і розвиток тісного зв'язку, співпраці закладу дошкільної освіти і сім'ї забезпечують сприятливі умови життя і виховання дитини, формування основ повноцінної, гармонійної особистості.

Актуальність проблеми зумовила вибір теми дослідження: **«Шляхи активізації взаємодії «ЗДО – родина» в рамках соціально-педагогічного партнерства.**

Мета дослідження: обґрунтувати шляхи активізації взаємодії «ЗДО- родина» в сучасних умовах.

Згідно з метою було сформовано наступні **завдання дослідження:**

1. Виходячи з аналізу психолого-педагогічної літератури розкрити сутність понять «взаємодія», «співпраця закладу дошкільної освіти та сім'ї вихованця», «соціально-педагогічне партнерство».

2. Обґрунтувати особливості, принципи партнерської взаємодії «ЗДО- родина» та її значущість для становлення гармонійної особистості сучасної дитини дошкільного віку.

3. Визначити та експериментально перевірити оптимальні шляхи активізації співпраці «ЗДО- родина» в сучасних умовах (на прикладі проєкту «Вмотивовані, освічені, активні!»).

Об'єктом дослідження є виховний процес у закладі дошкільної освіти.

Предмет дослідження – найефективніші шляхи активізації взаємодії «ЗДО- родина» в сучасних умовах.

Дослідження проводилося на базі Херсонського ясла-садку №28 Херсонської міської ради, молодша група 1 «Соняшник» (16 дітей), молодша група 2 «Веселка» (16 дітей).

Методи дослідження:

- теоретичні: аналіз, порівняння, систематизація науково-педагогічної літератури, законодавчих документів – для визначення актуальних питань і поглядів учених на окреслену проблему; структурно-системний аналіз; педагогічне моделювання;

- емпіричні: педагогічне спостереження, анкетування, тестування, бесіди, індивідуальні та групові обговорення, педагогічний експеримент;

- графічні методи для унаочнення та порівняння результатів експериментальної роботи.

Наукова новизна одержаних результатів. Вперше визначено ефективні шляхи організації співпраці педагогів та батьків вихованців в рамках соціально-педагогічного партнерства, розкрито принципи успішної взаємодії «ЗДО-родина» в сучасних умовах.

Практичне значення одержаних результатів. Матеріали дослідження можуть бути корисними для вихователів ЗДО, батьків, студентів педагогічних факультетів закладів вищої освіти, слухачів курсів удосконалення кваліфікації педагогічних кадрів.

Апробація результатів дослідження. Матеріали дослідження знайшли своє відображення у статтях «Передумови ефективної організації соціально-педагогічного партнерства ЗДО з родинами вихованців», InterConf, Scientific Collection «InterConf»: Global and regional aspects of sustainable development (February 26-28, 2022), «Особливості соціально-педагогічного партнерства педагогів та родини дошкільника», «Магістерські студії», ХДУ 2023.

Структура роботи: випускна робота має вступ, два розділи, висновки, список використаних джерел, додатки.

РОЗДІЛ 1

Соціально-педагогічне партнерство ЗДО та родини вихованця як передумова розвитку сучасного дошкільника

1.1.Залучення батьків до створення оптимально комфортного середовища розвитку дитини як педагогічна проблема

Сучасний світ характеризується низкою особливих процесів, які швидко змінюються: це і загострення соціальних конфліктів, і динамічна діджиталізація всіх сфер життя, і екологічна криза, і знецінення моральних орієнтацій, і зростання безвідповідальності та байдужості молодого покоління. Перед старшими членами українського суспільства постає надважливе завдання – виховати здорову, освічену, ініціативну особистість, яка здатна до свідомого вибору і адаптації в соціумі, яка буде гідним громадянином нашої Батьківщини.

Реалізація цієї задачі можлива лише за умови цілеспрямованої, систематичної діяльності всіх учасників процесу виховання, навчання та соціалізації дитини.

В Базовому компоненті дошкільної освіти [7] зазначається: «Дошкільна освіта є невід’ємним складником та першим рівнем у системі освіти..., стартовою платформою особистісного розвитку дитини» [7]. Тож педагоги закладів дошкільної освіти мають впроваджувати ідеї та цінності, які визначені Державним стандартом як пріоритетні: «визнання самоцінності дошкільного дитинства, його потенціалу та особливої ролі в розвитку особистості; щасливе проживання дитиною дошкільного дитинства; повага до дитини...; зміцнення ... здоров’я дитини; цінність життя і благополуччя...; розвиток творчих задатків, здібностей, талантів...; збереження традицій національного досвіду сімейного та суспільного виховання для збагачення культурного потенціалу взаємодії між поколіннями» [7].

Одним із базових принципів реалізації Стандарту дошкільної освіти визначено соціально-педагогічне партнерство громади та всіх суб'єктів освітнього процесу.

Сучасні вітчизняні науковці особливу увагу приділяють дослідженню цих питань. Т. Олійник розглядає педагогіку партнерства як основу освітньої стратегії модернізації дошкільної освіти [27, с. 95], О. Анісімова та А. Горлова визначають суб'єкт-суб'єктну взаємодію ключовою ланкою в професійній підготовці майбутніх вихователів [5], сутність, принципи та ідеї соціально-педагогічного партнерства в освіті розкривають в своїх роботах І. Апрелева [6] та Н. Лісова [20, с.132].

В основних нормативно-правових документах – Конституції України [14], законах України «Про дошкільну освіту» [28], «Про охорону дитинства» [27] - залучення членів родини до педагогічного процесу ЗДО утверджує поняття відповідальності та конституційного обов'язку батьків або осіб, які їх замінюють, за розвиток та виховання дитини.

Сьогодні час взаємодії батьків і дітей невпинно скорочується. Вільні від роботи години зазвичай витрачаються на перегляд відео та комп'ютерні ігри. Як наслідок – на другий план відходять сімейне спілкування, читання і слухання дитячої літератури, спільні ігри. Цей фактор негативно впливає на процес соціалізації дошкільника, на його моральний та психічний розвиток. Перед педагогами ЗДО постає гостра проблема – створення такої ефективної взаємодії з родинами вихованців, яка позитивно впливає на ситуацію розвитку кожної дитини [23].

Члени сім'ї дитини-дошкільника є першими педагогами і провідниками в житті. Адаптація маленької людини в соціумі залежить, в першу чергу, від традицій виховання в родині, системи цінностей батьків, їх моральних та культурних уподобань.

Більшість сучасних батьків є освіченими та поінформованими в багатьох питаннях, але потребують професійної допомоги педагога і

психолога [18]. На жаль, часто спостерігається тенденція «поверхового» характеру спілкування старших членів родини з дітьми. Бесіди по дорозі додому, частіше всього, стосуються харчування і оцінювання вихователем певних завдань. Тотальна зайнятість батьків на роботі і вдома не сприяє створенню емоційної цілісності з дитиною, яка часто залишається сам-на-сам з гаджетами. Втручання вихователя в таку ситуацію (акцентування уваги на внутрішньому світі дитини, обговорення наслідків недоречної поведінки та ін.) часто зустрічає опір, агресію дорослих, а відсутність розуміння між педагогами і родиною віддзеркалюється на дитині [17].

Родина і заклад дошкільної освіти, виконуючі важливі функції, грають особливу роль в житті дитини. Для оптимального розвитку дошкільника батькам і педагогам необхідно знайти спільну мову, взаєморозуміння та готовність взаємодіяти.

Взаємодія, як зазначено в філософському словнику термінів та персоналій [35] це «1) всезагальна форма зв'язку предметів та явищ навколишнього світу, яка здійснюється в результаті їх взаємних змін; 2) філософська категорія, що відображає різновид взаємозв'язку – обопільний вплив різних об'єктів одне на одного та наслідки і зміни, спричинені таким впливом».

Механізми взаємодії, які забезпечать прогресивний розвиток освітньої системи, досліджує М. Подберезський [26, с. 31]. Дослідник зауважує: існують специфічні (відповідно до сфери реалізації) та загальні складові педагогічної взаємодії. До загальних властивостей взаємодії відносяться: 1) причинна зумовленність; 2) суперечливість (як зіткнення потреб, цілей, зв'язків, невідповідність теоретичних положень з практичною їх реалізацією); 3) активність та реактивність, що регулюють ефективність взаємодії; 4) і як підсумок – результат педагогічної взаємодії – створення нової якості у зв'язках та станах суб'єктів [26, с. 32]. Саме ці властивості у єдності є механізмами

педагогічної взаємодії, під час якої між її учасниками встановлюються певні енергетичні стосунки, які можуть мати як позитивний, так і негативний вплив на процес співпраці [26, с. 34].

Взаємодія, за Б. Грудініним [12], – це «своєрідне втілення зв'язків, взаємин між людьми, які, вирішуючи спільні завдання, взаємовпливають, доповнюють один одного і досягають успіху в розв'язанні поставлених завдань»[12, с. 245].

Взаємодія між вихователями ЗДО та членами сімей вихованців має ґрунтуватися на партнерських засадах, на основі спільних цілей, прагнень, переконань [24].

Партнерство в педагогіці розглядається як добровільна співпраця, її найвища форма, що передбачає позиції рівності, доповнюваності, узгодженості та активності [24]. Оскільки сьогодні основою Нової української школи є педагогіка партнерства, дошкільна освіта має впроваджувати її ідеї та цінності, створювати єдиний освітній простір «ЗДО-родина».

Аналізуючи способи залучення батьків до співпраці з дитячим садочком, ми дійшли висновку: найпопулярнішими є традиційні інформаційно-ознайомлювальні форми роботи: батьківський куточок (розклад занять, меню, нормативи фізичного розвитку та ін.), виставки дитячих робіт, оголошення для членів родин, тематика батьківських зборів, фото-колажі, плани консультацій з психологом [13]. Труднощі, які виникають в процесі спілкування педагогів з батьками дошкільників, стосуються нерозуміння старшими членами сім'ї важливості режиму, небажання враховувати інтереси та думки інших суб'єктів виховного процесу, відсутність єдиних цілей виховання особистості, байдужість [3; 1, с. 65].

Тому перед вихователями ЗДО постає надважливе завдання створити оптимальні умови активізації спільної роботи з батьками вихованців на партнерських засадах. Розв'язання його має починатися з

вивчення виховних традицій та індивідуальних особливостей членів родини вихованця, з'ясування освітнього заказу, виду допомоги спеціалістів (логопеда, психолога, лікаря, музичного керівника та ін.). Побудова довірливих, продуктивних відносин та застосування сучасних форм роботи з батьками, таких як тренінги, клубна робота, участь у проєктах та ін., створюють передумови комфортного перебування дитини в ЗДО, де в процесі спільної діяльності дітей та авторитетних, значущих дорослих відбувається соціальне становлення особистості.

Заклад дошкільної освіти, виконуючи особливо важливі функції, не замінить родинного виховання. Тож для успішної соціалізації та повноцінного розвитку дошкільників необхідним є створення цілісної системи співпраці батьків та вихователів. Залучення дорослих членів сім'ї до педагогічного процесу, соціальне партнерство, як доводять досвідчені педагоги, – найефективніший спосіб соціалізації та розвитку дітей дошкільного віку.

Питання заохочення дорослих членів сім'ї до педагогічного процесу в закладах дошкільної освіти (ЗДО) у своїх працях розглядали такі відомі педагоги як О. Дяченко, Л. Барановська, О. Красюк, Н. Черняк, О. Марушицька, Л. Шаповал, І. Павленко, О. Грінь. Дослідження вчених об'єднані єдиною думкою, що залучення батьків і сімей до педагогічного процесу в ЗДО сприяє покращенню якості освіти дітей та створює позитивне середовище для їхнього розвитку.

Поняття «залучення до педагогічного процесу» використовується в освітній теорії і практиці, і воно базується на різних джерелах та педагогічних теоріях. Залучення до педагогічного процесу – це процес активної участі різних учасників (дітей, батьків, педагогів, адміністрації тощо) у навчанні та вихованні дітей [9; 29, с.19]. Це поняття є важливим в контексті освіти і відображає ідею, що всі сторони повинні бути активними учасниками виховного процесу, розвитку дитини для досягнення кращих результатів.

Включення членів родин до освітнього процесу ЗДО визначається як активна участь батьків чи опікунів у вихованні та навчанні дітей в дошкільних закладах. Це поняття охоплює різні аспекти, включаючи співпрацю між батьками та вихователями, участь батьків у житті ЗДО, спільні заходи, консультації, та інші дії, спрямовані на покращення виховання та розвитку дітей у дошкільному віці. Залучення батьків до освітнього процесу ЗДО важливе для створення сприятливого середовища та для покращення якості дошкільної освіти [10, с. 11].

Залучення дорослих членів сім'ї до педагогічного процесу ЗДО передбачає співпрацю з ними у справах, пов'язаних з вихованням та навчанням дітей та включає наступні аспекти:

1. Партнерський підхід: створення атмосфери партнерства між ЗДО та батьками, де обидві сторони визнають важливість спільної ролі в вихованні та навчанні дітей.

2. Інформаційне спілкування: забезпечення сталого та відкритого обміну інформацією між ЗДО та батьками стосовно освіти, виховання та питань, пов'язаних з розвитком дитини.

3. Залучення до активностей: запрошення батьків на різні заходи, свята, консультації, батьківські збори та інші події, що стосуються ЗДО.

4. Участь у прийнятті рішень: залучення батьків до процесу прийняття рішень, пов'язаних з організацією та функціонуванням ЗДО.

5. Розвиток батьківських навичок: надання можливостей батькам отримати підтримку, поради та ресурси для покращення їхніх навичок у вихованні та спілкуванні з дітьми.

6. Спільні проекти та діяльність: залучення батьків до спільних проектів та діяльності разом зі своїми дітьми, що сприяє позитивній взаємодії та спільному розвитку.

Отже, підключення батьків до створення оптимально комфортного середовища розвитку дитини є суттєвою складовою сучасної педагогічної практики. Ця проблема підкреслює важливість

партнерського співробітництва між педагогами та батьками в питаннях виховання та навчання дітей. Спільні зусилля у створенні комфортного освітнього середовища сприяють успішному розвитку молодого покоління, враховуючи індивідуальні потреби та можливості дітей. Такий підхід сприяє покращенню якості освіти та створює умови для гармонійного розвитку дошкільників.

1.2. Особливості та принципи соціально-педагогічного партнерства педагогів та родини дошкільника

З метою забезпечення ефективного співробітництва з представниками родин вихованців, педагоги ЗДО мають не тільки сумлінно виконувати функціональні обов'язки, проводити всі заплановані заходи, а головне – розуміти особливості та принципи педагогічної взаємодії. Підґрунтям ефективних партнерських стосунків вихователів та батьків дошкільників має бути взаємоповага, відкритість, розуміння потреб, готовність слухати і чути один одного.

Впевненість у важливості єдиної високої мети – розвитку особистості дитини – має мотивувати до професійного зростання як педагогів, так і дорослих членів родини дошкільника. Саме тому, актуальними сьогодні є принципи взаємодії «ЗДО – родина» [32]:

1. Принцип відкритості та доступності.

Глибоке розуміння педагогами цінності родини, переконання та визнання центральної ролі батьків у житті дошкільника мають бути орієнтиром професійної діяльності вихователів ЗДО. Дитячий садок має відмовитися від традиційних в минулому правил замкненої системи. Відкритість життя ЗДО стосовно перебування батьків в садочку (не тільки на святкових ранках та зборах), участь дорослих членів родини як рівноправних суб'єктів виховного процесу, має стати нормою. Більшість батьків щиро цікавляться життям дошкільників у стінах закладу освіти,

їхніми перемогами та особливостями розвитку. І це бажання дорослих має бути основою їх залучення до виховного процесу. На жаль, сьогодні, в умовах карантинних обмежень, викликаних пандемією, цей принцип реалізується через спілкування батьків і вихователів в соціальних мережах та в інтернет-просторі.

2. Принцип активності.

Досвід педагогів та психологів доводить, що найкращі якості людини, її соціальні функції, проявляються в активній діяльності. Саме тому участь батьків у спільних справах на добровільних засадах є важливою складовою співпраці з педагогічним колективом. В даному контексті вихователь має бути уважним психологом та знати індивідуальні особливості та ситуацію зайнятості дорослих членів родини. В залежності від цих факторів та у відповідності до освітньо-розвивальних потреб сім'ї, педагог враховує уявлення батьків про ступінь їх особистої активності. Батьки мають самі обирати власну роль – йдеться про генератора ідей, виконавця, спонсора, консультанта, помічника або спостерігача. Важливими складовими взаємодії є можливість звернутися по допомогу з будь-яких питань, спільне планування виховної та освітньої діяльності, обговорення актуальних питань розвитку дошкільника, створення емоційної цілісності в педагогічному процесі.

Створення ефективної взаємодії «педагог-батьки-вихованець» є предметом наукових досліджень сучасних вітчизняних науковців (Т. Бабко, О. Банах, Г. Беленька, А. Вознюк, Б. Грудінін, В. Міляєва, Г. Коломоєць, О. Кононко, О. Низковська, Т. Олійник, В. Оржеховська, М. Подберезський Т. Поніманська, І. Рудік, Н. Семенова та ін.) [12; 23; 25; 26; 29; 31]. Відповідно до висновків досліджень, ефективність педагогічної діяльності в ЗДО залежить від активної участі не лише вихователів, а й самих дошкільників та їхніх батьків. Спільна, цілеспрямована діяльність педагогів, дітей та дорослих членів родин на

основі взаємоповаги є запорукою успіху. Таким чином, педагогічна взаємодія сьогодні розглядається як співробітництво, взаємовплив, партнерство всіх учасників педагогічного процесу. І. Андрощук [2, с. 8] трактує взаємодію «як широкий загальний термін, що позначає таку сумісну дію кількох об'єктів або суб'єктів, при якій результат дії одного з них впливає на інші, ... охоплює всі види соціальних процесів і людської діяльності (працю, пізнання, спілкування, виховання, навчання тощо), вказуючи на взаємний зв'язок соціальних явищ як на рівні суспільства в цілому, так і на рівні функціонування його окремих груп та індивідів» [2, с. 5]. Говорячи про особливі сторони співпраці вихователів і батьків дошкільників, М. Подберезський [26] підкреслює, що вона «супроводжується певною енергією, що виявляється з боку учасників, неможлива без процесів впливу ..., відображається у вчинках і поведінці дітей, підлітків, педагогів, батьків, складається в пам'ятні події, іноді формує традиції, пов'язані з розвитком колективу, базується на конкретних навчальних діях [26, с. 31]. Автор зауважує: «є суперечливі відношення взаємодії та розвитку. Взаємодія, зокрема й педагогічна, спрямована на створення відносно збалансованого (тимчасового або стійкого) стану сторін-учасників. А розвиток, який розуміється як невідворотна спрямована зміна об'єктів, унаслідок якої виникає їх новий якісний стан, часто порушує установлений баланс станів. Поштовхом до розвитку із стану взаємодіючого спокою можуть стати ситуації, що виникають як усередині системи, так і за її межами» [26, с. 34].

Отже, взаємодія учасників освітнього процесу характеризується двома специфічними властивостями її реалізації: це загальні властивості та специфічні риси її реалізації.

За висновками досліджень М. Подберезського, до загальних властивостей реалізації педагогічної взаємодії учасників освітнього процесу ЗДО можна віднести [26]:

1) причинну зумовленість, адже немає жодного явища в педагогічному просторі, в основі якого не відбувалася б взаємодія;

2) суперечливість педагогічних взаємодій, яка полягає у зіткненні, з одного боку, потреби об'єктів і суб'єктів зберегти себе в незмінному вигляді, а з іншого – в прагненні зміцнити свій стан за рахунок розширення меж свого впливу; в одночасній відкритості й ізольованості педагогічних систем; у різнохарактерному зв'язку суб'єктів і об'єктів, залучених до педагогічної взаємодії; у незбігові теоретичних побудов з реаліями практичного здійснення тощо;

3) активність, яка забезпечує поступальний розвиток системи, і реактивність, яка регулює ефективність педагогічних взаємодій;

4) виникнення нової якості у зв'язках і станах суб'єктів і об'єктів як результат педагогічної взаємодії.

Тож, соціально-педагогічне партнерство вихователів і батьків, метою якого є формування зростаючої особистості, постійний діалог на основі гуманістичних цінностей, має будуватися на засадах активності і відкритості, добровільності та співучасті, мотиваційної готовності до взаємодії.

1.3.Сучасний стан рівня сформованості взаємодії «ЗДО – родина»

Важливою складовою нашого дослідження було визначення реального стану спільної роботи закладу дошкільної освіти з родинами вихованців. Ми мали зробити висновки на основі аналізу спостережень, анкетування та індивідуальних бесід з дорослими членами родин дошкільників та вихователями ЗДО.

Базою констатувального експерименту обрали Херсонський ясла-садок №28 Херсонської міської ради. Респондентами були діти молодшої групи 1 «Соняшник» (16 осіб), молодшої групи 2 «Веселка»

(16 осіб) та їхні батьки. Експеримент розпочався у вересні 2022 року в очному форматі. Продовжився в дистанційному режимі та закінчився в березні 2023 року.

Корисним для нашої роботи в контексті запропонованої теми виявилось дисертаційне дослідження Н. Вахняк [8] «Формування культури батьківства у взаємодії дошкільного закладу з молодими сім'ями» [8], у якому авторка розглянула наукову проблему формування культури батьківства у співпраці дошкільного закладу з молодими сім'ями [8]. Авторка виокремила такі критерії та показники поняття «культура батьківства»:

- *когнітивний* – наявність знань, умінь і навичок батьків у вихованні дитини, здатність молодій родині використовувати ці знання в житті;

- *емоційно-ціннісний* компонент відображає ціннісне ставлення до дитини, «сукупність спонукальних чинників, які визначають активність молодій сім'ї у формуванні батьківства; усі мотиви, потреби, стимули, які спонукають поведінку батьків; процес формування мотиву та сукупність цінностей, інтересів, знань, уявлень щодо себе як батьків, реалізовану у всіх проявах поведінкового складника сім'ї»;

- *поведінково-практичний* – «виступає в якості інтегрованого розуміння необхідності спілкування й діяльності в процесі соціалізації особистості, взаємодії батьків з дитиною, характеризує рівень розвитку комунікативних вмінь та навичок батьків. Означений авторкою критерій «Прояв культури батьківства у реальному житті» оцінює рівень сформованості комунікативних знань та навичок молодих сімей у питаннях виховання дітей, а також їх здатність ефективно використовувати педагогічні методи та способи для організації родинного спілкування та внутрішньосімейної взаємодії. Також авторка аналізувала, наскільки ефективно батьки взаємодіють зі своєю дитиною через педагогічну комунікацію [8].

В нашому дослідженні ми, на основі аналізу праць Н. Вахняк [8], В. Гузя, Т. Галицької [11], визначили критерії та рівні готовності батьків та вихователів до взаємодії «ЗДО-родина» (Таблиця 1.1.):

Таблиця 1.1

Характеристика критеріїв та рівнів готовності батьків та вихователів до взаємодії «ЗДО-родина»

Рівні	Критерії та показники готовності батьків до співпраці із ЗДО		
	Когнітивний	Ціннісно-мотиваційний	Діяльнісний
Високий	Наявність знань, умінь і навичок батьків у вихованні дитини, здатність членів родини використовувати ці знання в житті. Готовність удосконалювати знання педагогічних технологій та інноваційного виховного інструментарію.	Чітко сформоване ціннісне ставлення до дитини, до її розвитку; готовність і бажання використовувати найефективніші педагогічні прийоми у взаємодії з нею; розуміння високої мети батьківства та відповідальності за розвиток дитини; потреба турботи про її психологічне благополуччя та оволодіння соціальними навичками; педагогічний оптимізм.	Активність та ініціативність дорослих членів родини у справі виховання, взаємодії та соціалізації особистості дошкільника; високий рівень розвитку комунікативних вмінь та навичок батьків.
Достатній	Фрагментарні знання з основ педагогіки та дитячої психології, нерозуміння причинно-наслідкових зав'язків, відсутність системних цілеспрямованих дій стосовно виховання дошкільника.	Мотиви сім'ї у формуванні батьківства не завжди визначені, цінності та інтереси зазвичай носять егоцентричний, споживацький характер; установки та очікування не завжди підкріплені відповідальними діями.	Достатня сформованість комунікативних знань та умінь членів родини у вихованні дитини, готовність застосовувати педагогічні засоби і прийоми в організації взаємодії з дитиною, з вихователем, з педагогами.
Низький	Недостатній рівень освіченості в питаннях виховання, невміння використовувати педагогічні методи і прийоми у спілкуванні з дошкільником.	Батьківські позиції визначені недостатньо, низький рівень відповідальності за розумовий, соціальний та особистісний розвиток своєї дитини. Фрагментарно виражена установка на підвищення рівня психолого-педагогічної культури, відсутність бажання поглиблювати знання та уміння, що покращують взаємодію з дитиною, з педагогами.	Недостатня сформованість комунікативної компетентності, відсутність бажання, або вмінь неформального спілкування та взаємодії. Дистанціювання, пасивність, закритість.

На першому етапі визначили реальний стан сформованості готовності членів родин дошкільників до спільної роботи з педагогічним колективом ЗДО.

Для експериментальної роботи ми підібрали такі діагностичні методики: Методика незакінчених ситуацій для діагностики батьківської компетентності (МНС) (Н. Міхєєвої); Тест «Які Ви батьки?» А. Баркана; Методика «Закінчи речення»; Методика з використанням есе «Поруч і разом», «Що я можу і чого не можу»; Діагностика батьківського ставлення (А. Варга і В. Столін); Опитувальник «Батьківська позиція» (Є. Пороцька, В. Спиридонов); Тест «Ваша потреба в дітях» (А. Сізанов); Діагностика сімейних взаємовідносин (Е. Ейдемільер, В. Юстицкіс); Метод спостереження; Тест «Стилі й методи виховання дитини у сім'ї», анкетування.

Проведення діагностики дозволило зробити такі висновки: більшість батьків дошкільників, хоча і говорять про необхідність співпрацювати з педагогічним колективом закладу дошкільної освіти, не готові до активної роботи в цьому напрямку, їхні установки та очікування не завжди підкріплені відповідальними діями. Результати дослідження представлені на рисунку 1.1.

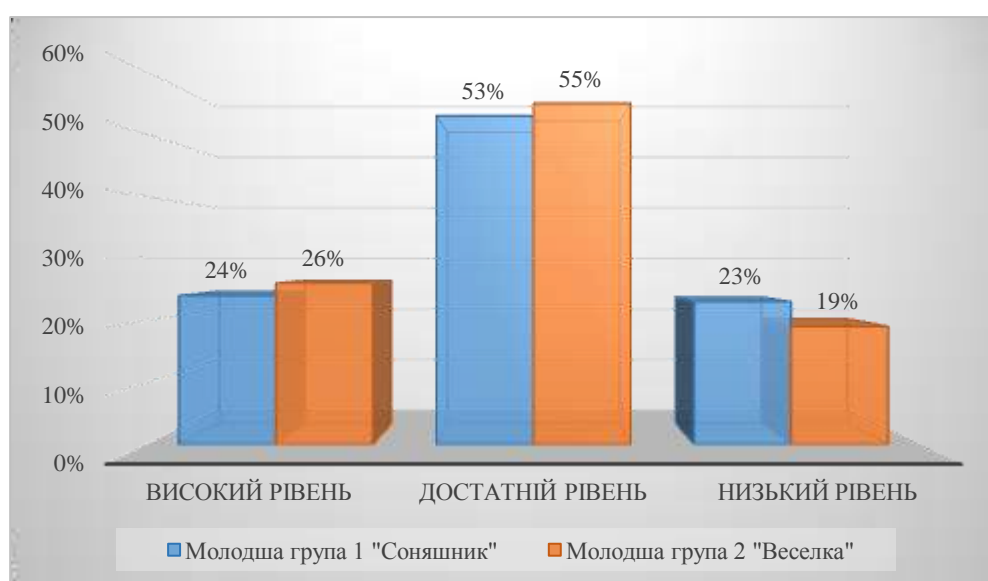

Рис. 1.1 Стан сформованості готовності членів родин дошкільників до спільної роботи з педагогічним колективом ЗДО

Отже, підсумки констатувального етапу експериментальної роботи дозволили стверджувати: в основному, батьки вихованців виявили низький та достатній рівні готовності до спільної діяльності з педагогічним колективом закладу дошкільної освіти. Це свідчить про важливість подальшого дослідження проблеми розвитку співпраці між батьками та дошкільним закладом з метою забезпечення оптимальних умов для розвитку та виховання дітей. Наступний етап дослідження спрямовувався на оптимізацію системи роботи вихователя з батьками в сучасних умовах та пошук ефективних шляхів організації співпраці педагогів та батьків вихованців.

РОЗДІЛ 2

Оптимізація системи роботи вихователя з батьками в сучасних умовах

2.1. Шляхи організації співпраці педагогів та батьків вихованців

На основі результатів проведеного констатувального етапу дослідження, ми підняли питання пошуку нетрадиційних шляхів організації взаємодії вихователів та членів родин дошкільників.

Завданнями даної взаємодії є:

а) ознайомлення батьків з усіма особливостями психічного і фізичного розвитку дитини, з прийомами розвитку навичок безпечної поведінки, самостійності, уміння надавати елементарну допомогу в ситуаціях, загрозливих здоров'ю;

б) ознайомлення дорослих з головними особливостями підготовки дитини до школи, прищеплення позитивного ставлення до майбутнього шкільного життя; орієнтація батьків на розвиток основної пізнавальної діяльності дошкільника, розвиток його компетентностей та самостійної діяльності в процесі ігор, різних психічних процесів;

в) допомога старшим членам родини у створенні необхідних умов для розвитку відповідальності, організованості у старших дошкільнят, умінь спілкуватися з дітьми і дорослими, сприяти розвитку соціальної активності в спільній з батьками роботі;

г) повною мірою сприяти розвитку довірливих, партнерських, суб'єкт-суб'єктних взаємин взаємодії «батьки-дитина», ознайомити дорослих членів родини зі способами розвитку самоконтролю та відповідальності дошкільників

Варто зазначити, що якісна взаємодія «ЗДО-батьки» відбуватиметься, з одного боку, за умов обізнаності педагога з виховним

потенціалом родини кожної дитини, а з іншого – коли члени сім'ї довіряють педагогічному колективу дошкільного закладу та підтримують його ініціативи [4].

Саме з цією метою проводиться діагностика з використанням бесід, анкетувань, консультацій, зустрічі з обговоренням актуальних питань розвитку дітей та подолання труднощів у вихованні, досягненнями в педагогічному процесі та індивідуальній роботі. Особливими видами такої діяльності є створення «Школи молодих батьків», залучення психологів, лікарів та інших спеціалістів до спільної роботи.

Проведена діагностика допомагає краще розуміти очікування і потреби членів родини вихованця, а також окреслити шляхи активізації цілеспрямованої спільної діяльності.

Важливими формами роботи, які спрямовані на створення взаємодії в контексті соціального партнерства, є традиційні спільні заходи для дітей і батьків: тренінги, зустрічі з цікавими людьми, турніри Знавців, свята, сімейні конкурси-змагання, концерти, виставки творчих робіт «Руки мами, руки тата і мої», заходи з оформлення групи, благоустрою території садочка, створення фотоальбому «Наша група» та ін.

Сьогодні наша країна живе в умовах воєнного часу, більшість ЗДО працюють в дистанційному режимі [30; 34; 19;15]. Дошкільники належать до найвразливішої частини суспільства. Перебуваючи в стресовому стані через небезпеку, через тривожність та знервованість батьків, дитина позбавлена нормальних умов для оптимального розвитку. Наслідком систематичної напруги, страху, може бути ускладнення процесу соціальної адаптації дитини. Особливо це стосується тих дошкільників, які вимушені були виїхати із зони тимчасово окупованих територій та активних бойових дій.

Саме тому, в «Методичних рекомендаціях щодо здійснення освітньої діяльності з питань дошкільної освіти на період дії правового режиму воєнного стану» [22; 21] першочерговими завданнями є такі:

- «організація психологічної, методичної підтримки педагогічних працівників;
- підтримка дітей та батьків у складних ситуаціях;
- організація освітнього процесу з дітьми раннього та дошкільного віку;
- налагодження зв'язків і підтримка педагогічного партнерства ЗДО з батьками вихованців, представниками територіальних громад;
- надання різних видів психолого-педагогічної підтримки дітям, батькам;
- здійснення психолого-педагогічного супроводу дітей, зокрема й з особливими освітніми потребами» [22].

Тематика бесід і консультацій, Круглих столів і семінарів-практикумів поповнилася актуальними сьогодні компонентами. Так, враховуючи побажання батьків, доцільно опрацьовувати такі теми: «Мій тато захищає Україну», «Як подолати дитячі страхи», «Перша допомога при панічній атаці», «Як розказати дитині про вимушену зміну домівки», «Я роблю це так...» (з досвіду виховної роботи педагогів та батьків), «Готуємося до школи», «Сила заохочення і покарання», «Традиції виховання моєї родини» та ін.

Головна позитивна сторона таких форм полягає в тому, що всі учасники є активними суб'єктами діяльності, в ході якої вони мають самостійно міркувати і шукати оптимальне рішення певної ситуації, що склалася. Щоб найефективніше реалізовувати процес взаємодії, передусім, вихователю треба володіти інформацією про особливості виховання в родинах дошкільників, вікові та психологічні характеристики батьків, стилі спілкування дорослих з дітьми, загальний рівень культури. Оскільки сім'ї неоднаково реагують на зовнішнє

втручання в процес виховання дитини, особливою задачею залишається диференційований підхід до сімей різного типу, індивідуальна робота з батьками, постійна турбота про формування чіткого уявлення батьків про те, що в дитячому садочку вони завжди можуть отримати цінну пораду та підтримку.

З метою зближення батьків вихованців та педагогічного колективу доцільно залучати дорослих членів сім'ї до підготовки та проведення свят, написання сценаріїв конкурсів та ігор педагогічного напрямку, обговорення ситуацій, типових для дітей дошкільного віку. Також в соціальних мережах створюються консультативні групи «Запитання – відповідь», які також дають інформацію вихователю про наявність педагогічних знань та запитів батьків, про інтереси та потреби дорослих у психолого-педагогічному консультуванні. Аналіз даних в ході цієї роботи дозволяє здійснювати особисто-орієнтований підхід до виховання кожної дитини та будувати з батьками плідну взаємодію.

Дозвіллева форма організації спілкування допомагає шляхом неформальних відносин створити емоційну цілісність, духовну єдність батьків, дітей та педагогів. Засадами успішної взаємодії педагогічного колективу і батьків вихованців є відкритість, взаєморозуміння, взаємоповага, спілкування на основі діалогу, щирість та відмова від особистих оцінок і неконструктивної критики.

Співробітництво з родиною вимагає від вихователя неухильного виконання правил професійного педагогічного спілкування:

- Звернення до батьків вихованців тільки по імені;
- Вияв щирого інтересу та вміння вислухати і почути дорослих членів сім'ї;
- Прояв доброзичливості у ставленні до батьків, уміння дати відчутти батькам їх значущість, повагу до їхньої думки та цінностей;
- Бесіди з батьками про те, *що цікавить їх і що вони цінують понад усе.*

- Інформування не лише про обов'язки батьків, але й про права, якими вони можуть скористатись;
- Позитивне ставлення до проявів батьківської ініціативи і творчості, заохочення їх;
- Готовність вчитися у батьків вихованців [36].

Отже, головними завданнями педагогічних колективів ЗДО, які мають вирішуватися у співпраці з сім'ями вихованців, є:

1. Вивчення особливостей родин дошкільників;
2. Педагогічне просвітництво дорослих членів сім'ї;
3. Систематичне цілеспрямоване залучення батьків до активної участі в освітньому процесі;
4. Вивчення та поширення кращого досвіду з виховання дошкільників.

Всі ці положення ми намагалися реалізувати в проєкті «Вмотивовані, освічені, активні!»

2.2. Реалізація проєкту «Вмотивовані, освічені, активні!» в контексті соціально-педагогічного партнерства

Аналіз психологічної, педагогічної та методичної літератури щодо питання формування ефективної взаємодії «ЗДО – родина» в рамках соціально-педагогічного партнерства та результати констатувального етапу експериментального дослідження (див. 1.3) дали змогу розробити та впровадити проєкт «Вмотивовані, освічені, активні!» з метою підвищення рівня досліджуваного феномену у батьків вихованців ЗДО.

Перевірка ефективності розробленого проєкту здійснювалася на базі закладу дошкільної освіти Херсонський ясла-садок №28 Херсонської міської ради. Респондентами були діти молодшої групи 1 «Соняшник» (16 осіб), та молодшої групи 2 «Веселка» (16 осіб) та їхні батьки.

Розроблений нами проєкт сприяє побудові системи соціальної взаємодії «батьки – дитина – педагог», де дошкільник виступає провідним суб'єктом уваги, а взаємини дорослих – емоційно рівними, взаємно прийнятними, вільними, незалежними, але співдружньо–конструктивними.

Встановлення партнерської взаємодії передбачає активнішу участь сім'ї в освітньому процесі закладу дошкільної освіти.

Проєкт щодо встановлення соціального партнерства ЗДО з родиною ґрунтується на використанні традиційних та нетрадиційних форм взаємодії з батьками. Він сприяє:

- формуванню мотиваційних, інформаційно-аналітичних, прогностичних, комунікативних, рефлексивних умінь педагогів та батьків;
- самоактуалізації, самовдосконаленню особистості педагогів та батьків у процесі соціального партнерства ЗДО та сім'ї;
- оптимізації партнерських відносин ЗДО з батьками;
- підвищення рівня педагогічної культури батьків та вихованців.

Мета проєкту: реалізація соціального партнерства з батьками через нетрадиційні форми взаємодії.

З метою ефективної реалізації цілі проєкту, нами було визначено наступні *завдання:*

- удосконалювати стиль партнерських відносин ЗДО з родиною;
- створити умови для сприятливого клімату соціального партнерства із батьками;
- активізувати та збагачувати виховні вміння батьків;
- реалізувати єдиний підхід до виховання та навчання дітей у сім'ї та дитячому садку.

Методами реалізації та видами діяльності ЗДО та сім'ї у межах запропонованого нами проєкту виступили:

- вивчення сім'ї (її структури, психологічного клімату, принципів сімейних відносин, стилю життя, соціального статусу батька та матері, особливостей домашньої педагогічної системи);

- вивчення (за допомогою анкетування) потреб батьків за участю життєдіяльності дошкільного закладу;

- узагальнення досвіду участі батьків у життєдіяльності дошкільного закладу;

- запровадження нетрадиційних форм соціальної взаємодії ЗДО з родинami вихованців.

Соціальне партнерство дитячого садка з батьками організовувалося нами на підставі наступних *принципів*:

1. Принцип забезпечення суб'єктної позиції всіх учасників освітніх відносин – дітей, їхніх батьків та педагогів ЗДО.

2. Принцип відкритості дитячого садка для сім'ї. Позитивний настрій спілкування є ефективною передумовою, яка сприяє побудові взаємовідносин з батьками. Педагогу у спілкуванні з батьками недоречні категоричність та вимогливий тон. Адже вихователі спілкуються з батьками щодня, і саме від них залежить, яким буде ставлення сім'ї до закладу дошкільної освіти. Щоденна доброзичлива взаємодія педагогів із батьками означає значно більше, ніж окремий добре проведений захід.

3. Принцип співробітництва педагогів та батьків у вихованні дітей. Сучасні родини вихованців ЗДО часто люди високоосвічені та мають свої погляди та переконання щодо розвитку та виховання дитини. Тому, елементи повчань та простої пропаганди педагогічних знань сьогодні навряд чи принесе позитивні результати. Ефективнішим буде створення атмосфери взаємодопомоги та підтримки сім'ї у складних педагогічних ситуаціях.

4. Принцип створення єдиного розвивального середовища, який забезпечує єдині підходи до розвитку особистості в сім'ї та дитячому колективі.

5. Індивідуальний підхід. Він необхідний не тільки в роботі з дітьми, а й у роботі з батьками. Педагог, налаштовуючи спілкування з родиною вихованця, повинен відчувати ситуацію, настрій мами чи тата. Тут і знадобиться людське та педагогічне вміння вихователя заспокоїти батька, поспівчувати та разом подумати, як допомогти дитині у тій чи іншій ситуації.

6. Принцип динамічності. Сучасний заклад дошкільної освіти повинен перебувати в режимі розвитку, а не функціонування, вміти швидко реагувати на сучасні виклики суспільства та зміни соціального складу батьків, їх освітні потреби та виховні запити. Залежно від цього повинні змінюватися форми та напрямки роботи ЗДО з сім'єю.

Реалізація проєкту «Вмотивовані, освічені, активні!» щодо встановлення соціального партнерства ЗДО та родини, дозволила досягти наступних *результатів*:

- створення емоційно-психологічного комфорту перебування дитини у ЗДО в умовах максимально наближених до сімейних;
- досягнення єдиних ціннісних орієнтацій у педагогів та батьків;
- визнання значущості соціальної та педагогічної ролі сім'ї у житті дитини;
- підвищення педагогічної, психологічної та правової грамотності батьків у вихованні та навчанні дітей дошкільного віку;
- гармонізації дитячо-батьківських відносин;
- підвищення рівня залученості батьків до діяльності закладу дошкільної освіти;
- емоційної взаємопідтримки, атмосфери порозуміння, спільності інтересів;
- контролю батьків діяльності дошкільного закладу;
- ефективної співпраці батьків дітей дошкільного віку із закладом дошкільної освіти.

Проект «Вмотивовані, освічені, активні!» мав попередньо визначені етапи реалізації (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Етапи реалізації проєкту «Вмотивовані, освічені, активні!»

Етап	Мета	Зміст
I етап - підготовчий	збір, аналіз інформації щодо формування соціальної партнерської взаємодії закладу дошкільної освіти з батьками вихованців	<ul style="list-style-type: none"> - вивчення теорії та практики використання нових форм взаємодії з батьками з погляду сучасних вимог суспільства; - підбір методичної літератури щодо питання формування соціальної взаємодії з батьками.
II етап - практичний	організація соціальної партнерської взаємодії закладу дошкільної освіти з родинами вихованців	<ul style="list-style-type: none"> - педагогічний моніторинг, що дозволяє виявити можливості участі кожного з батьків у педагогічному процесі ЗДО (анкетування); - педагогічна підтримка батьків (лекції, дискусії, відкрита безпосередньо освітня діяльність, маршрути вихідного дня); - педагогічна освіта батьків (круглі столи, дискусії, творчі та дослідницькі проєкти, тематичні зустрічі, бібліотека для батьків); - спільна діяльність дітей та батьків (конкурси, дозвілля, акції, проєкти) відповідно до розробленої системи роботи, що дозволяє залучати батьків до процесу виховання дітей відповідно до завдань ЗДО, застосовуючи різні принципи, методи та форми.

Вирішення поставлених завдань соціального партнерства ЗДО з батьками в межах реалізації проєкту здійснювалось на основі розробленого комплексу нетрадиційних форм взаємодії, які сприяли підвищенню інтересу та активності батьків до цієї взаємодії як рівноправних учасників освітнього процесу. Основна мета всіх видів нетрадиційних форм взаємодії педагогів ЗДО з батьками – встановлення довірчих та взаємно поважних відносин, згуртування дітей, батьків та

педагогів у єдиний дружний колектив, здатний до спільного вирішення педагогічних проблем та досягненню освітніх цілей та завдань.

Під час реалізації комплексу заходів з використанням різних форм взаємодії ЗДО та батьків (нетрадиційних та традиційних) ми постійно прагнули найповніше використати педагогічний потенціал цих форм взаємодії відповідно до освітніх цілей системи дошкільної освіти та соціального партнерства. Форми діяльності щодо забезпечення ефективної соціальної взаємодії родини та ЗДО нами розкрито у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Програма форм та видів взаємодії ЗДО з родинами у межах реалізації проекту «Вмотивовані, освічені, активні!»

Форма взаємодії	Вид	Орієнтовний перелік тем та заходів
Нетрадиційні	Анкетування	Анкета для батьків «Разом до успіху!»
	Проекти соціального партнерства ЗДО з родинами вихованців	«В здоровому тілі – здоровий дух!», «Мама, тато та я – читаюча сім'я!», «Мато, тато, давайте гратися разом!»
	Дискусії	«Що важливіше: здоров'я, виховання чи розвиток дитини?»
	Круглі столи	«Труднощі у вихованні дітей. Шляхи їх вирішення»
	Інформаційні листи, буклети та стінгазети	«Моя безпека», «Будь здоровий!»
	Художній вернісаж дитячих робіт, виготовлених спільно з батьками, нетрадиційні форми художньої діяльності (пальчикове малювання, хромотерапія, малювання по мокрому та ін.)	«Осінь фантазія.», «Чисте повітря – запорука здоров'я!», «Новорічна іграшка», «Поробка з природного матеріалу»
	Експурсії	Експурсія до бібліотеки, похід до лялькового театру
	Акції	«Годівничка для друзів наших менших», «Домівка для пташки.» (виготовлення годівничок з природного матеріалу), «Допоможи своєму другу» (збір продуктів харчування для собачого притулку).
	Оформлення фото та відео виставок спільно з батьками	«Україна – це МИ!», «Зимові розваги», «Наше життя в закладі дошкільної освіти»
	Спільні виховні заходи з батьками	«День матері», «Бабусина усмішка»

Традиційні	Консультації спеціалістів (психолог, медична сестра)	Підвищення батьківської ефективності у сімейному вихованні
	Тематичні години	Адаптація дітей до ЗДО
	Батьківські збори	«За здоров'ям до дитячого садка», «Повага до старших», «Виховання цінності іншої людини»
	Сімейні спортивні та інтелектуальні змагання	«Тато, мама і я – спортивна сім'я»

Це перспективні форми співробітництва, які передбачають залучення батьків до активної участі як в освітньому процесі, так і в житті закладу дошкільної освіти. Всі ці прийоми та форми роботи нами використовувалися як різноманітні сучасні форми роботи з батьками.

Метод проєктів був апробований нами як нетрадиційна форма соціального партнерства ЗДО з родинами вихованців. Він виявився ефективним у роботі з дітьми, а також у спільній творчій діяльності педагогів та батьків, об'єднаних спільною метою, спрямованою на вирішення множини соціально-педагогічних проблем.

Завданнями проєктного методу були:

1. Формування ефективної соціально-педагогічної взаємодії вихователів та батьків у рамках проєктної діяльності.
2. Розвиток пізнавальних та комунікативних здібностей, соціальних навичок дітей.

Тематику проєктів соціального партнерства ЗДО з родинами вихованців представлено у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Проєкти соціального партнерства із сім'єю

Цільова аудиторія	Назва проєкту	Мета проєкту
Батьки, діти, педагоги	«В здоровому тілі – здоровий дух!»,	Збереження та зміцнення фізичного та психоемоційного благополуччя дітей через оптимізацію рухового та емоційно-естетичного простору їхньої життєдіяльності у ЗДО.
Батьки, діти, педагоги	«Мама, тато та я – читаюча сім'я!»	Об'єднати дітей та дорослих через інтерес до книги, сприяючи їхньому духовному зв'язку, розуміння образів дитинства, можливостей емоційно

		особистісного та пізнавального розвитку дитини через книгу.
Батьки, діти, педагоги	«Мато, тато давайте гратися разом!»	Сприяти гуманізації виховної позиції батьків за допомогою розуміння та прийняття гри як провідної діяльності дошкільнят, які задовольняють їх пристрасть до дорослішання та розвитку.

Батьки з цікавістю та захопленням брали активну участь у запропонованих заходах. Окрім участі в проєктах, популярним та улюбленим видом спільної діяльності родини із закладом дошкільної освіти були різноманітні акції.

Наприклад, акція «Повернися живим!» стала чудовою ініціативою, яка дозволила дітям висловити свою підтримку та вдячність воїнам Збройних Сил України. Малюнки дітей (рис. 2.1), на яких вони виражають свої побажання та надії на безпеку та щасливе повернення воїнів, мають велике значення. Це не лише вираз мистецького таланту маленьких авторів, але і символічний спосіб підтримки та солідарності.

Рис. 2.1 Акція «Повернися живим!» малюнки дітей воїнам ЗСУ

Створення інформаційної рубрики з матеріалами «Психолого-педагогічний супровід дітей дошкільного віку» стало важливим ресурсом для батьків, адже вмещувало безліч корисної інформації. Наприклад, «Як заспокоїти дитину під час війни»; «Як подбати про дитину, якщо ви знаходитесь з нею в укритті»; «Правила підтримки, якщо родина евакуюється з дитиною»; «Фізична безпека дітей під час

війни»; «Ресурси позитивного батьківства»; «Допомога дітям. Психологічна турбота від Світлани Ройз»; «Як допомагати дітям у замкненому просторі» та ін. (Додаток А, Б).

Фотовиставка до Дня сім'ї. Метою фотовиставки до Дня сім'ї (рис. 2.3) було залучення уваги громадськості до ролі та важливості сімейних цінностей, а також підтримка та підвищення якості сімейного життя. Ця ініціатива важлива для зміцнення сімей та підтримки їхнього благополуччя.

Рис. 2.3 Фотовиставка до Дня сім'ї

У ході акції «Домівка для пташки» батьки мали можливість допомогти у побудові зимового містечка для птахів на території ЗДО. Під час виконання роботи батьки спілкувалися один з одним, спостерігали за своїми дітьми у процесі спілкування з однолітками. Акція «Допоможи своєму другу» була спрямована на збір продуктів харчування та кормів для собачого притулку, що сприяло згуртуванню бітьківського та дитячого колективу.

Цікавою формою роботи педагогів з батьками виявилися інтерактивні методи.

Розглянемо детальніше ті, які ми використовували під час експерименту:

Дебати – дві команди готують виступи з певної теми (нашою темою була «Користь та шкідливість покарань»), повідомляють опонентам, після чого відбувається коментування, обговорення, підтвердження, або спростування точки зору протилежної сторони. Кожен з членів команди має можливість обґрунтувати власну думку, спираючись на наукові факти та власний досвід. Цінним є те, що в процесі обговорення та взаємодії, батьки вихованців самостійно підбирають докази та виробляють підходи до вирішення поставленої проблеми.

Case-study – коментар та аналіз та педагогічних ситуацій з реального життя. Метод дозволяє реалізувати перехід від отримання і накопичення теоретичних знань до активного обрання оптимальних рішень та дій. Також особливістю такої форми роботи є поєднання індивідуальної роботи з груповою: коли аналізуються умови, причини і наслідки, а потім в процесі обговорення виникають нові нестандартні ідеї для розв'язання проблем. Навички такої командної роботи важливі, оскільки не всі батьки бачать глибину проблеми, вміють не просто реагувати спонтанно, а знаходити альтернативні рішення, планувати виховні дії та корегувати їх за потребою. Дорослим членам родин дошкільників дуже сподобалась така робота. Ситуації обирали і вихователі, і самі батьки. Наведемо приклади ситуацій, що обговорювалися:

1) Батьки Максима щодня забирають дитину перед «тихою годиною», щоб відвезти на додаткові заняття – в художню школу, на гімнастику, до вчителя німецької мови. Максим просить виховательку залишити його до кінця дня в садочку;

2) Марічка в сльозах повідомила виховательці, що Оленка сказала, що батьки Марічки їй нерідні, взяли її в родину з інтернату;

3) Сашко відмовляється працювати на заняттях, відповідаючи на запитання вихователя: «Мій тато – бізнесмен, у нього багато грошей. Мені ваші цифри ні до чого».

«*Запис на аркушах*» кожен учасник отримує лист паперу для нотаток. Вихователь формулює проблемне питання і запрошує всіх записати самостійно свій варіант рішення. Головне – чітко сформулювати саму проблему. Наприклад, «Як діяти у випадку, коли дитина зізналася у власній провині?», «Як заспокоїти дитину, якщо її образили товариші?», «Як розказати дитині про смерть?», «Якою ви хочете бачити доньку, або яким хочете бачити сина на порозі школи?» та ін. Кожен батько, або матір пише свою відповідь, потім всі варіанти обговорюються.

Така співпраця під час обговорення актуальних для батьків вихованців тем дозволила кожному зробити внесок у спільний процес пошуку розв'язання нагальних проблем, відчутти власну значущість та можливість обмінятися досвідом та ідеями. Під час такої взаємодії розвивається критичне мислення, вміння формулювати, обґрунтовувати та доводити думку, навички вести дискусію.

Окрім сказаного вище, інтерактивні форми роботи дозволили вихователеві краще узнати традиції виховання в родинах, побажання та очікування батьків, їх спрямованість, занепокоєння та страхи. Врахування такої інформації дає можливість педагогові визначити напрями взаємодії, окреслити чітко психолого-педагогічні теми для опрацювання, планувати подальшу співпрацю з батьками більш якісно.

На підсумковому етапі проекту «Вмотивовані, освічені, активні!», після запровадження до освітнього процесу ЗДО різноманітних форм та видів взаємодії педагогічного колективу з родинами, нами була проведена повторна діагностика досліджуваної проблеми. Для цього було використано методики, що застосовувалися нами й під час констатувального етапу дослідження. На рисунку 2.4 наочно

представлені порівняльні результати стану сформованості готовності членів родин дошкільників до спільної роботи з педагогічним колективом ЗДО.

Рис. 2.4 Порівняльні результати стану сформованості готовності членів родин дошкільників до спільної роботи з педагогічним колективом ЗДО (констатувальний та формувальний етапи)

Отже, представлені порівняльні результати констатувального та формувального етапів експериментального дослідження виявили, що в експериментальній групі (молодша група 1 «Соняшник») високий рівень сформованості готовності членів родин дошкільників до спільної роботи з педагогічним колективом ЗДО зріс із 24 % до 27 %, достатній рівень – із 53 % до 57 % і відповідно зменшився низький рівень із 23 до 16 %. Результати повторного анкетування контрольної групи молодша група 2 «Веселка» також відображають незначні зміни. Так, високий рівень залишився без змін 26 %, достатній рівень зріс із 55 % до 57 % і відповідно зменшився низький рівень із 19 % до 17 %.

Отримані кількісні показники переконливо свідчать про ефективність проекту «Вмотивовані, освічені, активні!», що сприяв

активізації взаємодії «ЗДО – родина» в рамках соціально-педагогічного партнерства.

За результатами проведених обстежень та аналізу даних можна виділити декілька ключових позитивних аспектів:

1. Підвищення мотивації батьків до активної участі в житті ЗДО та вихованні своїх дітей.

2. Зміцнення педагогічної компетентності вихователів та педагогічних кадрів ЗДО. Проведені навчальні заходи допомогли вихователям отримати нові знання та навички щодо роботи з батьками, підвищити рівень комунікаційних навичок та ефективності взаємодії з родинами дітей.

3. Збільшення кількості спільних заходів і проєктів між ЗДО та родинами.

Таким чином, використання нетрадиційних форм соціальної взаємодії ЗДО з родинами вихованців та поєднання їх з традиційними формами сприяє зміцненню партнерських взаємин, стимулює батьків до співробітництва з педагогічним колективом, викликає зацікавленість змістом освітньої діяльності ЗДО, що сприяє повноцінному розвитку дошкільників.

2.3. Рекомендації щодо створення успішної взаємодії «ЗДО-родина» в умовах воєнного стану

Під час проведення нашого дослідження, ми зрозуміли, що процес активізації взаємодії педагогічного колективу ЗДО та родин вихованців в рамках соціального партнерства набуде ефективності за умов:

- Модернізації змісту та форм освітнього процесу закладу дошкільної освіти відповідно до вимог сьогодення та сучасних досягнень психолого-педагогічної науки;

- Систематичного проведення діагностичних досліджень з метою визначення освітніх запитів й задоволення освітніх потреб батьків та вихованців;

- Цілеспрямованого залучення членів родин вихованців до активної діяльності в житті освітнього закладу, участі в проєктах; формування єдності вимог та цінностей, духовної цілісності між педагогами та батьками.

Головна мета всіх форм та видів взаємодії з сім'єю - встановлення довірчих відносин між дітьми, батьками та педагогами, об'єднання в одну команду всіх учасників освітнього процесу, виховання потреби ділитися один з одним своїми проблемами та спільно їх вирішувати.

Під час планування роботи з батьками важливо враховувати:

- актуальність тем групових батьківських зустрічей;
- забезпечення можливості для батьків спостерігати за своїми дітьми у діяльності;
- інформаційну насиченість (профілактико-освітня діяльність);
- можливість отримання батьками необхідної консультативної допомоги у спеціалістів навчального закладу.

З метою встановлення конструктивної взаємодії педагога з батьками та залучення їх до співпраці, активної участі в освітньому процесі ЗДО, доцільно дотримуватися таких правил:

- Говорити з батьками тільки про те, на що ви маєте право, ґрунтуючись на власних знаннях.

- Ніколи не починайте серйозну розмову з батьками вранці, на вулиці, на ходу, на сходах, у дитячій роздягальні, а запросіть їх пройти в групу та обов'язково посадіть за стіл. Тоді, ваші слова будуть почуті, тому що батьки будуть змушені вас вислухати. У діловій обстановці вони зможуть обірвати розмову тоді, коли це стане зручно.

- Не починайте розмову з батьками вихованців зі слів: «Ой вибачте, можна з Вами поговорити?», «Ви не приділите мені п'ять хвилин?», «Не знаю можливо, я не зовсім права, але все-таки ...». А такі мовні звороти, як «Ви не розумієте...», «Ви не маєте рації...», «Ви повинні...», краще взагалі не вживати у спілкуванні з батьками.

- Не треба порівнювати досягнення різних дітей, не треба їх взагалі порівнювати. Якщо ж порівнювати, то тільки з еталоном, нормою вікового розвитку: кожен з батьків хоче чути в першу чергу про досягнення або труднощі, які виникають у їхньої дитини в процесі навчання.

- Навчіться говорити тільки у справі, наводити конкретні факти, окреслювати не тільки проблему, а й кілька варіантів її вирішення. Тоді, батьки сприйматимуть вас не як критика, а як помічник.

- Не ставте завдання завоювати авторитет у всіх без винятку батьків, краще та доцільніше створити з усіма відносини активної співпраці, повного порозуміння та прийняття.

Визнання пріоритету сімейного виховання потребує пошук сучасних та ефективних форм взаємодії сім'ї та ЗДО. Тому, під час впровадження новітніх форм взаємодії необхідно дотримуватися рекомендацій щодо їх планування та організації:

1. Використання односторонніх форм взаємодії з батьками не є ефективним. Робота з батьками повинна мати диференційований підхід, враховувати соціальний статус та мікроклімат сім'ї, а також батьківські запити та ступінь зацікавленості батьків діяльністю ЗДО.

2. Протягом навчального року вихователь періодично має планувати зустрічі з батьками дітей групи. В цьому випадку він вказує в календарному плані тему зустрічі, форму її проведення: круглий стіл, тематична дискусія, день відкритих дверей, тренінг ігрової взаємодії батьків та дітей, ігровий практикум для дорослих з моделювання способів батьківської поведінки та ін.

3. У досвіді роботи педагогів повинні поєднуватись колективні, фронтальні та індивідуальні форми спілкування з батьками.

4. З метою успішної взаємодії необхідно віддавати пріоритет таким формам як: батьківські вітальні; школи та клуби за інтересами батьків; практикуми для батьків із елементами тренінгу; сімейні проекти різного спрямування.

5. Перш ніж запросити батьків на зустріч, подумайте про те, де та в якій формі відбуватиметься Ваша зустріч.

6. На зустріч із батьками розглядайте актуальні проблеми виховання та розвитку дітей.

Напередодні батьківських зборів проведіть попередню роботу з батьками:

- тестування (воно допоможе вам з'ясувати особистісне ставлення матері або батька до обговорюваної проблеми та визначити форму контакту з ними у процесі спілкування);

- познайомтеся з сімейним досвідом щодо проблеми, яка розглядається та організуйте її виставку, використовуючи фотоматеріали, буклети із шляхами її вирішення.

7. Своє спілкування з батьками обов'язково починайте із позитивних моментів.

8. Не примушуйте батьків до діалогу. Пам'ятайте, що лише «відкрите» спілкування з батьками забезпечить зворотний зв'язок.

9. Готуючись до зустрічі з батьками, поставтеся до неї з усією серйозністю та відповідальністю, бо від цього залежить дуже багато: чи стануть ваші батьки помічниками, однодумцями у формуванні особистості дитини, чи залишаться сторонніми спостерігачами, споглядачами.

10. Пам'ятайте, що співпраця ЗДО з сім'єю передбачає взаємодію та взаєморозуміння вихователів та батьків. Довірливість відносин,

контакт між дорослими допоможуть встановити терпіння, зацікавленість, чарівність та авторитет особистості вихователя.

Отже, дотримання вищезгаданих рекомендацій сприятиме ефективному формуванню взаємодії «ЗДО - родина». Адже, сім'я та дитячий садок – два виховні феномени, кожен з яких дає дитині соціальний досвід, але лише у поєднанні один з одним вони створюють оптимальні умови для входження маленької людини у великий світ.

Взаємодія батьків та закладу дошкільної освіти рідко виникає одразу. Це тривалий процес, довга і кропітка праця, яка вимагає терплячого, неухильного слідування обраної мети. Для досягнення успіхів у вихованні потрібна тісна співпраця сім'ї та ЗДО. Проведення спільних заходів допомагає розвивати щире зацікавлення у них, піднімає авторитет сім'ї, згуртовує дітей, батьків, освітян. Адже ціль одна – виховувати майбутніх творців життя.

ВИСНОВКИ

Теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури та експериментальне дослідження з теми кваліфікаційної роботи надали можливість виокремити ключові аспекти проблеми та сформулювати наступні висновки:

1. На основі аналізу психолого-педагогічної літератури було розкрито сутність понять «взаємодія», «співпраця закладу дошкільної освіти та сім'ї вихованця» та «соціально-педагогічне партнерство». Ці поняття відображають важливі аспекти спільної роботи між педагогами закладів дошкільної освіти та батьками з метою ефективного розвитку та виховання дітей. Взаємодія передбачає активний обмін інформацією, досвідом та ресурсами між всіма учасниками освітнього процесу з метою сприяння розвитку дитини. Співпраця охоплює різні форми спільної діяльності та взаємодії, які спрямовані на покращення умов для виховання та навчання дітей, включаючи батьківську участь та активну роль в розвитку дитини.

Соціально-педагогічне партнерство базується на взаєморозумінні, взаємній довірі та спільних зусиллях у створенні сприятливого середовища для розвитку дітей. Воно визнає важливість ролі кожного учасника у процесі виховання та навчання та акцентує на партнерському підході до дошкільної освіти.

2. Партнерська взаємодія між дошкільним навчальним закладам (ЗДО) і родиною є надзвичайно важливим аспектом у становленні гармонійної особистості сучасної дитини дошкільного віку. Обґрунтування особливостей та принципів цієї взаємодії вказує на наступне:

- Взаєморозуміння та спільна мета: партнерська взаємодія базується на взаємному розумінні мети - забезпеченні належних умов

для розвитку та навчання дітей. ЗДО та родина мають спільну мету виховувати здорових, щасливих та гармонійних дітей.

- Активна участь батьків: важливою особливістю партнерської взаємодії є активна участь батьків у вихованні та навчанні дітей. Вони не лише спостерігають, але й беруть активну участь у освітньому процесі, що сприяє більш ефективному розвитку дітей.

- Взаємна довіра і взаємопідтримка: партнерська взаємодія передбачає взаємну довіру та підтримку між ЗДО та родиною. Це створює атмосферу співпраці, в якій кожна сторона вірить у позитивні результати.

- Індивідуалізація та урахування потреб дитини: партнерська взаємодія дозволяє індивідуалізувати підхід до кожної дитини, враховуючи її унікальні потреби та можливості. Це сприяє розвитку гармонійної особистості.

- Значущість виховного середовища: партнерська взаємодія розширює виховне середовище дитини, надаючи їй можливість вчитися і розвиватися як у ЗДО, так і в сім'ї.

Всі ці особливості та принципи партнерської взаємодії «ЗДО-родина» мають величезне значення для психологічного та соціального розвитку дитини дошкільного віку. Ця співпраця сприяє формуванню гармонійної особистості, яка здатна успішно адаптуватися до сучасного суспільства та досягати свого потенціалу.

3. Ефективна співпраця між дошкільними навчальними закладами (ЗДО) та сім'ями вихованців передбачає наявність чітких комунікаційних каналів, взаємного розуміння цілей та очікувань, а також підтримку ініціатив та зусиль обох сторін. Оптимальні шляхи активізації співпраці включають в себе організацію відкритих спільних заходів, створення «Школи молодих батьків», залучення психологів, лікарів та інших спеціалістів до спільної роботи, тренінги, зустрічі з цікавими людьми, турніри Знавців, свята, сімейні конкурси-змагання,

концерти, виставки творчих робіт, а також доступ до інформаційних ресурсів та рекомендацій для батьків.

Розвиток ефективної співпраці між дошкільними навчальними закладами та родинами вихованців є актуальним завданням у сучасних умовах. Досягнення успіху у цьому питанні передбачає врахування таких факторів, як взаємна відкритість, розуміння потреб дітей, підтримка батьків у їхніх виховних прагненнях та партнерський підхід до виховання та навчання.

Підсумки констатувального етапу експериментальної роботи дозволили стверджувати: в основному, батьки вихованців виявили низький та достатній рівні готовності до спільної діяльності з педагогічним колективом закладу дошкільної освіти.

З метою підвищення рівня сформованості готовності членів родин дошкільників до спільної роботи з педагогічним колективом ЗДО ми розробили проєкт «Вмотивовані, освічені, активні!», який реалізовувався на базі Херсонського ясла-садка №28 Херсонської міської ради. Мета проєкту: реалізація соціального партнерства з батьками через нетрадиційні форми взаємодії.

Реалізації проєкту здійснювалась на основі розробленого комплексу нетрадиційних форм взаємодії, які сприяли підвищенню інтересу та активності батьків до цієї взаємодії як рівноправних учасників освітнього процесу: анкетування «Разом до успіху!», проєкти соціального партнерства, дискусії ««Що важливіше: здоров'я, виховання чи розвиток дитини?», круглі столи «Труднощі у вихованні дітей. Шляхи їх вирішення», художній вернісаж дитячих робіт, виготовлених спільно з батьками, нетрадиційні форми художньої діяльності, консультації «Як допомогти дитині під час повітряної тривоги», різноманітні акції «Годівничка для друзів наших менших», «Домівка для пташки» «Повернися живим!», оформлення фото та відеовиставок спільно з батьками «Україна – це МИ!», «День сім'ї» та ін.

Таким чином, модернізація освітнього процесу ЗДО, цілеспрямоване залучення членів родин вихованців до активної діяльності в житті освітнього закладу та участі в проєктах сприяють формуванню єдності вимог та цінностей, духовній цілісності між педагогами та батьками, а як наслідок – відбувається повноцінний розвиток дитини дошкільного віку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амонашвили Ш. А. Психологические основы педагогики сотрудничества. Київ: Наукова думка, 1991. 111 с.
2. Андрощук І. В. Педагогічна взаємодія в контексті якісної підготовки майбутніх вчителів технологій / *Педагогічні науки: реалії та перспективи*: Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. ВИПУСК 51'2015 Серія 5. С. 8-13.
3. Андрощук І. Взаємодія як педагогічна категорія. URL: file:///C:/Users/1/Downloads/peddysk_2013_14_5.pdf (дата звернення: 23.01.2023).
4. Андрусенко Н. В. Дистанційне навчання в Україні // *Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія*: матеріали міжвузівського вебінару (м. Вінниця, 31 березня 2017 р.) / відп. ред. Л.Б.Ліщинська. Вінниця: ВТЕІ КНТЕУ, 2017. 102 с. URL: http://www.vtei.com.ua/images/VN/31_03.pdf. (дата звернення: 10.12.2022).
5. Анісімова О.Е., Горлова А.В. Партнерська взаємодія як складова адаптації студентів-першокурсників до умов закладу вищої освіти: навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти спеціальності Дошкільна освіта; уклад.: О. Е. Анісімова, А. В. Горлова. Херсон: Херсонський державний університет, 2021, 163 с.
6. Априлева І. В. Соціально-педагогічне партнерство в освіті - сутність, основні ідеї. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2021. № 51. С. 7–17.
7. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні // *Дошкільне виховання*. 1999. № 1. С. 6-19. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення: 25.04.2023).

8. Вахняк Н. Формування культури батьківства у взаємодії дошкільного закладу з молодими сім'ями. Дис. на зд. наук. ст. канд. пед. Наук зі спеціальності 13.00.08 – дошкільна педагогіка. Інститут проблем виховання Національної академії педагогічних наук України, Київ, 2021. 290 с. URL: https://ipv.org.ua/wp-content/uploads/2021/04/dis_Vakhnyak.pdf (дата звернення: 20.09.2023).

9. Вільна енциклопедія Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%95%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%BD%D0%B0_%D0%BF%D0%BE%D1%88%D1%82%D0%B0 (дата звернення: 26.09.2022).

10. Галицька Т. В. Взаємодія закладу дошкільної освіти з родиною :сучас. Підходи. Дошк. навч. закл. 2018. № 11. С. 19–29.

11. Горбенко Н. А. Взаємодія закладів дошкільної освіти з батьками – співпраця заради майбутнього. URL: https://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2015/12/Interaction_of_preschool_establishments_2019.pdf (дата звернення 25.09.2023).

12. Грудинін Б. О. Педагогічна взаємодія: вимоги в контексті особистісноорієнтованої освітньої парадигми. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2014, № 5 (39). С. 245-255. URL: <https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/2758/1/Pedahohichna%20vzaiemodiia.pdf> (дата звернення: 30.09.2023).

13. Дитина: програма виховання і навчання дітей від двох до семи років. наук. кер. проекту: О.В. Огневюк, К.І. Волинець; наук. кер. програмою: О.В. Проскура, Л.П. Кочина. Мін. осв. і наук., мол. та спорту України. Київ, ун-т ім. Б.Грінченка, 2020. 492 с.

14. Конституція України. Закон від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. 1996. 168 с.

15. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні (затверджено Постановою МОН України В.Г. Кременем 20 грудня 2000

p.). URL.: <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html>. (дата звернення: 14.01.2023).

16. Корбут О. Г. До питання про дистанційні технології навчання / Національний технічний університет України «КПІ». URL: <http://confesp.fl.kpi.ua/node/1238> (дата звернення: 15.09.2023).

17. Кравченко Т. В. Особливості взаємодії сім'ї та школи у формуванні особистості дитини. URL: http://library.udpu.org.ua/library_files/psuh (дата звернення: 11.09.2022).

18. Лисенко Н. В., Кирста Н. Р. Педагогіка українського довкілля: у 2 ч.: навч. посібник. Київ: Вища школа, 2006. ч.1., 302 с.

19. Лист Міністерства освіти і науки №1/9-154 від 11 березня 2020 року Про карантин. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/2020/03/11/1_9-154.pdf (дата звернення: 11.03.2022).

20. Лісова Н. І. Механізми соціально-педагогічного партнерства в підручнику для керівника закладу освіти. *Проблеми сучасного підручника*: збірник тез Міжнародної наук.-практ. конфер. Київ: Педагогічна думка, 2021. С.132-136.

21. Методичні рекомендації до впровадження дистанційного навчання. URL: <http://www.nmc.org.ua/metodicni-rekomendacii/metodicnirekomendaciiесodovprovadzennadistancijnogonavcanna> (дата звернення: 14.09.2022).

22. Методичні рекомендації щодо здійснення освітньої діяльності з питань дошкільної освіти на період дії правового режиму воєнного стану. URL: https://uied.org.ua/wpcontent/uploads/2022/04/dodatok_1_metodychni_rekomendaciyi.pdf. (дата звернення: 14.08.2023).

23. Міляєва В. Взаємодія сім'ї і школи як психолого-педагогічна проблема. URL: <http://www.politik.org.ua/vid/-magcontent.php3?m=6&n=64&c=1446> (дата звернення: 11.09.2022).

24. Нова українська школа: організація взаємодії з батьками учнів початкової школи: навч.-метод. посіб. / Т. М. Бабко, О. В. Банах, А. В. Вознюк, Г. А. Коломоєць, Л. Г. Кудрик, О. М. Мельник. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2020. 208 с. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/wa-data/public/site/books2/navchalno-metodychny-posibnyku/dlya-redpraysivnyukiv/Method-Babko.pdf> (дата звернення: 21.10.2023).

25. Олійник Т. І. Педагогіка партнерства – як один із факторів ефективної взаємодії учасників освітнього процесу. *Інтеграція як освітня стратегія модернізації дошкільної освіти*: зб. наук. пр. Хмельницький: ХОІППО, 2019. С. 95-99.

26. Подберезський М. К. Характеристика особливостей педагогічної взаємодії // *Вісник Дніпропетровського ун-ту ім. Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. Дніпропетровськ. 2011. № 2. С. 31–36. URL: <https://pedpsy.duan.edu.ua/images/PDF/2011/2/7.pdf> (дата звернення: 15.05.2022).

27. Про національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 р.: Указ Президента України від 25 червня 2013 р. № 344/2013. URL: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013 (дата звернення: 13.09.2022).

28. Про дошкільну освіту: Закон України від 04.06.1991 р. № 2145-VIII (редакція станом на 05 вересня 2017 р.). 1991. 187 с.

29. Рудік І. В., Молодушкіна І. В. Взаємодія ДНЗ та сім'ї. Харків: Основа, 2013. 222 с.

30. Сайт Проєкт «Дитячий садок онлайн». URL: https://sites.google.com/d/10O0hdCIZS_8cfl0knhS6E1TAke_kpUZh/p/1H-1HvSyJ-plwv8gi8k_G0eqVp8H-f89Q/edit (дата звернення: 19.09.2023).

31. Семенова Н. Взаємодія дошкільного навчального закладу і сім'ї у вихованні особистості дитини дошкільного віку як психолого-педагогічна проблема. *Наук. вісн. Східноєвроп. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Серія: Педагогічні науки.* 2017. № 2. С. 19-29.

32. Сисоєва С.О. Психологія та педагогіка : підручник для студ. вищ. навч. закл. непер. профілю традиційної та дистанційної форм навчання. Київ: Міленіум, 2005. 520 с.

33. Скоринська Н. Д. Взаємодія закладів дошкільної освіти з родинами вихованців: методичні рекомендації. URL: <https://lmssch2.edu.vn.ua/personnel/sokirinska-n-na-dmitr-vna> (дата звернення: 16.10.2023).

34. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми / Редкол.: І.А. Зязюн та ін. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2014. 491 с.

35. Філософія: словник термінів та персоналій / В. С. Бліхар, М. А. Козловець, Л. В. Горохова, В. В. Федоренко, В. О. Федоренко. Київ: КВІЦ, 2020. 274 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

**Методичні рекомендації
щодо здійснення освітньої діяльності
з питань дошкільної освіти на період дії правового режиму воєнного
стану (для засновників закладів, науково-педагогічних працівників
ІППО, директорів та педагогічних працівників закладів дошкільної
освіти)**

Методичні рекомендації щодо здійснення освітньої діяльності з питань дошкільної освіти на період дії правового режиму воєнного стану розроблені для працівників сфери дошкільної освіти.

Введення в Україні воєнного стану позначається на всіх сферах людського життя. Особливих змін зазнає освітня галузь, зокрема дошкільна. Чимало закладів дошкільної освіти (далі — ЗДО) не працюють, деякі — приймають тимчасово переміщених осіб, організовують освітній процес дистанційно, консультують батьків тощо. Є заклади, які працюють у звичному режимі.

В умовах воєнного стану зазнала змін й організація роботи з кадрами, зокрема підвищення кваліфікації, інформаційна та методична підтримка педагогів.

Сьогодні внесло корективи в освітянське життя та незмінним лишилося те, що усі ми маємо працювати заради наших дітей. Робота кожного наразі надзвичайно важлива.

У стані війни діти дошкільного віку належать до найвразливішої категорії населення. Перебуваючи в небезпеці, в тривалому стресовому стані, дитина позбавлена нормальних умов для розвитку та освіти. Через відчуття тривоги, напруги, страху, невизначеності ускладнюється процес повноцінної соціалізації дитини. Діти, які вимушені бути переміщеними із зони активних бойових дій, стикаються з проблемою соціальної адаптації, перебуваючи в нових соціальних умовах.

Методичні рекомендації містять чотири розділи. У першому розділі подано інформацію про організацію освітнього процесу в закладах дошкільної освіти під час дії правового режиму воєнного стану (очний, дистанційний, змішаний). Із другого розділу можна дізнатися про організацію освітнього процесу на всіх рівнях освіти. Третій розділ містить рекомендації щодо участі інститутів післядипломної педагогічної освіти, керівників, вихователів та батьків у забезпеченні якості дошкільної освіти в умовах війни. У четвертому розділі систематизовано корисні покликання для педагогів, батьків щодо роботи з дітьми дошкільного віку у воєнний час.

Відповідь на запитання щодо організаційних аспектів діяльності закладів дошкільної освіти дають такі нормативні документи: Закон

України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15.03.2022 № 2136- IX; лист МОН № 1/3475-22 від 17.03.2022 «Про зарахування до закладів дошкільної освіти дітей із числа внутрішньо переміщених осіб».

Про забезпечення психологічного супроводу учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану можна дізнатися з листа МОН № 1/3737-22 від 29.03.2022. Питання організації освітнього процесу у закладах освіти регламентовано листом МОН № 1/3371-22 від 06.03.2022 «Про організацію освітнього процесу в умовах військових дій».

Акцентуємо увагу на основних позиціях, які варто враховувати в організації освітнього процесу в закладах освіти у воєнний час.

Базовий компонент дошкільної освіти (2021), як стандарт дошкільної освіти, є актуальним у будь-який час. Він утверджує політику держави у галузі дошкільної освіти. Заклади дошкільної освіти мають відповідати його вимогам і під час дії воєнного стану.

Наскрізними в організації освітнього процесу з дітьми будь-якої вікової групимають бути такі **ідеї та теорії**:

- ідеї гуманістичної педагогіки, спрямовані на гуманне ставлення до дитини;

- теорія природовідповідності, за якою у дитини треба розвивати задатки та здібності, зберігаючи її природу;

- ідеї про патріотичне і громадянське виховання, використання казки та гри у гармонійному розвитку особистості;

- ідея солідарної відповідальності держави, громади, родини, фахівців педагогічної освіти й інших професій, причетних до піклування, догляду та розвитку дітей раннього і дошкільного віку.

З-поміж **актуальних питань** в умовах воєнного стану найважливішими є такі:

- організація психологічної, методичної підтримки педагогічних працівників;

- підтримка дітей та батьків у складних ситуаціях;

- організація освітнього процесу з дітьми раннього та дошкільного віку;

- налагодження зв'язків і підтримка педагогічного партнерства ЗДО з

- батьками вихованців, представниками територіальних громад;

- надання різних видів психолого-педагогічної підтримки дітям, батькам;

- здійснення психолого-педагогічного супроводу дітей, зокрема й з особливими освітніми потребами.

Важливим завданням дошкільної освіти є консолідація зусиль влади, закладів освіти, громадськості з метою забезпечення необхідних умов для розвитку, освіти, повноцінної соціалізації дітей і створення

безпечного освітнього середовища. Постійний діалог між практиками, науковцями, засновниками ЗДО, представниками громад, державних органів дають змогу оцінити та визначити необхідні заходи в організації діяльності закладів у воєнний час та такі заходи, які будуть спрямовані на відродження дошкільної освіти у повоєнний період.

Означені завдання мають реалізовуватися на різних рівнях.

На державному рівні цей процес забезпечується своєчасним та миттєвим законотворчим реагуванням на освітні виклики, що постають в умовах воєнного стану. Зокрема, 20 березня 2022 року набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо державних гарантій в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану». Він створює умови для відновлення якісного та безпечного освітнього процесу в умовах воєнного стану. Державні гарантії педагогічним і науково-педагогічним працівникам визначає нова стаття 57-1 Закону України «Про освіту».

На сайті МОН у вільному доступі зібрано матеріали, з допомогою яких педагоги зможуть підготуватись до роботи, організувати освітній процес у нових умовах - «Сучасне дошкільня під крилами захисту».

Відкрито дитячий онлайн-садок НУМО з відеозаняттями для дітей віком від 3 до 6 років (ЮНІСЕФ разом із МОН України). Всі випуски доступні до перегляду на YouTube-каналах МОН та ЮНІСЕФ і на платформі MEGOGO. Цей проєкт є платформою, на якій батьки та педагоги зможуть знайти розвивальні матеріали у відкритому доступі.

Також для використання у роботі є корисними такі матеріали:

- поради з надання першої психологічної допомоги людям, які пережили кризову подію;
- поради від експертів ЮНІСЕФ «Як підтримати дітей у стресових ситуаціях»;
- інформаційний комікс для дітей «Поради від захисника України»;
- хрестоматія для дітей дошкільного віку “Моя країна – Україна” з національно-патріотичного виховання.

Матеріали для дітей дошкільного віку постійно оновлюються та поповнюються на сайті МОН.

На регіональному та місцевому рівнях вирішення окреслених питань покладається на засновників ЗДО та місцеві органи управління освіти, що полягають у:

- забезпеченні матеріально-технічних умов для надання якісних освітніх послуг;
- зарахуванні до ЗДО дітей раннього та дошкільного віку з числа внутрішньо переміщених осіб за місцем тимчасового проживання;
- залученні донорів з метою мобілізації фінансових та інших ресурсів із різних джерел для реалізації соціально та освітньо значущих

неприбуткових проєктів, щоспрямовані на захист дітей під час воєнного стану та у повоєнний час;

- налагодженні партнерства з громадськими, неурядовими організаціями щодо надання підтримки вихованцям із сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах, із числа внутрішньо переміщених осіб, а також дітям, які живуть у місцях, розташованих на лінії зіткнення населених пунктів, пережили та переживають травматичні події різного характеру, як-от: розлука з рідними та близькими; тривале очікування звістки про рідну людину, телефонної розмови, зустрічі з рідною людиною; втрата близьких; ночівля у бомбосховищі під час обстрілів; переселення (переїзд), адаптація до нових умов життя тощо;

- організації підвищення кваліфікації та фахової підтримки педагогів з урахуванням сучасних реалій (наприклад з досвіду роботи кафедри дошкільної освіти КЗ «Запорізький обласний інститут ППО» ЗОР):

- організація дистанційного навчання педагогів ЗДО на курсах підвищення кваліфікації (далі — КПК) за затвердженим графіком із запланованим початком і реєстрацією та подовженням терміну завершення на період до 31.05.2022, що дає змогу здобувачам освіти у пролонгованому режимі виконати навчальний план з урахуванням реальних подій в професійній діяльності (призупинення освітньої діяльності в ЗДО; влаштування і допомога громадянам із числа внутрішньо переміщених осіб; волонтерська діяльність, тощо) і власному житті (переміщення на безпечну територію і погіршення побутових умов; тимчасова відсутність зв'язку, інтернету тощо);

- гнучкий розклад, цілодобовий доступ до освітньої платформи, вільний вибір часу роботи з матеріалами на дистанційному курсі та порядку виконання залікових робіт;

- визначення періодів підведення підсумків навчання в групах здобувачів і поступове надання свідоцтва про підвищення кваліфікації тим, хто успішно завершив навчання;

- доступність консультування здобувачів викладачами інституту протягом пролонгованого періоду;

- створення КПК за освітньою програмою «Педмінімум» для надання освітніх послуг педагогічним працівникам, які не мають фахової освіти, але здійснюють освітню діяльність і замінюють педагогів, які вибули з різних причин;

- навчання за освітніми програмами за другою спеціалізацією (фаховий модуль), для роботи за сумісництвом на посаді вихователя і керівника гуртка;

- організація постійно-діючого консультаційного пункту з питань надання психологічної допомоги педагогам і батькам у роботі з дітьми щодо особливостей в освітній діяльності і взаємодії в існуючій ситуації

та стресовому стані;

- створення сторінки на сайті КДО “За мир в Україні” з питань надання допомоги педагогам (<https://mkkdo.jimdofree.com/>).

На локальному рівні ЗДО мають стати осередками, які дають змогу дітям отримувати не лише знання та практичні вміння для життя, а й психолого- педагогічну підтримку, не втрачати відчуття приналежності до спільноти.

У зв’язку з тим, що в частині регіонів України зберігається загроза для життя та здоров’я мирних мешканців, а в більшості регіонів по кілька разів на день оголошується повітряна тривога, більшість ЗДО тимчасово призупинили освітній процес. Наразі, частково відновлюють роботу заклади, які знаходяться на більш безпечній території. Освітній процес у них здійснюють очно, з використанням дистанційних форм роботи та у змішаному форматі.

Першочерговими завданнями ЗДО у воєнний час є:

- налагодження ефективної комунікації учасників освітнього процесу;
- відновлення освітнього процесу;
- зарахування до закладу дітей раннього та дошкільного віку із числа внутрішньо переміщених осіб за місцем тимчасового проживання;
- організація освітнього процесу в ЗДО для всіх дітей;
- своєчасне надання керівником ЗДО запиту до засновника щодо наявності проблем і можливих шляхів їх вирішення;
- створення у ЗДО безпечних умов для всіх учасників освітнього процесу;
- створення умов для підвищення фахового рівня педагогічних працівників щодо організації освітнього процесу за дистанційною та змішаною формами організації освітнього процесу й надання педагогічної підтримки дітям раннього та дошкільного віку, у тому числі й з особливими освітніми потребами, їхнім батькам;
- здійснення інформаційної підтримки та психологічного супроводу учасників освітнього процесу;
- здійснення співпраці з інклюзивними ресурсними центрами (далі - ІРЦ);
- застосування інструментів управлінської діяльності для вирішення надзвичайних ситуацій.

В умовах війни педагогічні працівники мають бути готовими, спроможними повноцінно надавати *освітні, інформаційні, консультаційні послуги сім’ям, які виховують дітей раннього та дошкільного віку*. Саме тому питання організації комунікації з учасниками освітнього процесу *посідає ключове місце*.

В умовах військових дій найбільшої актуальності набувають системи комунікації з дітьми, їхніми батьками, сім’ями, педагогами, що

дає змогу встановити швидкий обмін інформацією, мобільність зворотного зв'язку.

У процесі організації комунікації учасників освітнього процесу, а також з метою покращення адаптації громадян із числа внутрішньо переміщених осіб із зон активних бойових дій працівники ЗДО мають надавати підтримку інформаційну, методичну, консультативну тощо дітям та їхнім сім'ям:

- сприяти організації комунікації дітей та їхніх батьків з іншими членами громади;

- створювати безпечний соціально-освітній простір;

- адаптувати освітній процес в умовах війни з урахуванням ситуацій, що склалися;

- добирати форми і методи взаємодії між учасниками освітнього процесу відповідно до конкретної ситуації кожного;

- володіти інформацією щодо ресурсного забезпечення освітнього процесу в умовах дистанційної роботи;

- володіти навичками організації та проведення онлайн-заходів;

- налагоджувати комунікацію з учасниками освітнього процесу в телефонному режимі, через листування електронною поштою тощо.

Технологічні аспекти організації комунікації з учасниками освітнього процесу.

ЗДО за допомогою сайту може організувати взаємодію всіх учасників освітнього процесу й створити віртуальну бібліотеку, своєрідний банк освітніх ресурсів, постійно оновлювати й поповнювати інформаційне наповнення сайту, використовувати ресурси онлайн-освіти, забезпечити залучення тимчасово переміщених дітей та їхніх сімей до різних програм з дошкільної освіти.

Оскільки форма освіти дошкільників залежить від безпекової ситуації у кожному регіоні, комунікація з учасниками освітнього процесу має здійснюватися з урахуванням локації дітей (вдома, у бомбосховищі, в умовах зовнішньої міграції, в умовах внутрішньої міграції, в закладі дошкільної освіти, з батьками, вихователями, опікунами, волонтерами тощо) і орієнтуватися на виконання різних завдань, як-от: забезпечення необхідною інформацією сімей, які евакуйовані з небезпечних територій і можуть долучитися до освітнього процесу за місцем тимчасового проживання, надання інформації щодо використання приватних освітніх платформ із безкоштовним доступом до освітніх послуг з метою залучення дітей до освітнього процесу, сприяння тимчасовому долученню дітей до освітнього процесу в закладах дошкільної освіти в зарубіжних країнах на період військових дій, організація індивідуальних консультацій із фахівцями (практичними психологами, психотерапевтами, медичними працівниками, юристами та ін.) з метою підтримки дітей та їхніх батьків у кризовому стані (в умовах евакуації, під час перебування у бомбосховищах, у медичних

закладах, прихистках, притулках, при перетинанні кордону тощо).

Задля забезпечення ефективності комунікації з батьками, вихователями й усіма, хто задіяний в освітньому процесі, рекомендовано обрати оптимальні для здійснення кожного конкретного завдання канали комунікації.

Основними формами онлайн-комунікацій є: відеоконференція, форум, чат, блог, електронна пошта, анкетування, соціальні мережі.

У складних умовах корисними можуть бути сервіси та інструменти комунікації в онлайн-режимі.

Ефективними можуть бути розміщені на сайті ЗДО завдання і рекомендації для батьків щодо роботи з дітьми, відповідно до їхнього віку; створення груп із батьками, вихователями, психологами в соціальних мережах Viber, Telegram, WhatsApp тощо для отримання інформаційно-освітніх та психолого-педагогічних послуг; використання електронних платформ Zoom, GoogleMeet, Google Classroom, Microsoft Teams та ін.

Важливо визначитися, через які канали комунікації швидко доходитимуть повідомлення до аудиторії, який канал зможе забезпечити оптимальний зворотний зв'язок, які формати для цих каналів застосувати, які супровідні матеріали (фото, відео, схеми) необхідно попередньо підготувати.

У процесі підготовчої роботи дуже важливо спрогнозувати емоції, які будуть відчувати вихованці, їхні батьки, педагоги під час комунікації та скерувати цей процес.

Перелік сайтів, матеріали яких будуть корисними і для вихователів, батьків, дітей, і для усіх інших учасників освітнього процесу, систематизовано й узагальнено в четвертому розділі.

Рекомендації керівникам ЗДО, педагогам та батькам щодо забезпечення якості дошкільної освіти в умовах війни

Подаємо рекомендації, що стосуються ключових завдань та кроків їх реалізації, що допоможуть консолідувати зусилля всіх учасників освітнього процесу задля забезпечення необхідних умов для освіти, повноцінної соціалізації дитини й створення безпечного освітнього середовища у воєнний час.

Рекомендації для керівників ЗДО

1. Керуватися положеннями нормативних документів щодо організації діяльності ЗДО, організації освітнього процесу, створення безпечного освітнього середовища у закладі в умовах військових дій. Покликання на нормативні документи, зазначені у цьому документі.

2. За можливості своєчасно видавати внутрішні накази, що регламентують організацію роботи ЗДО в умовах воєнного стану.

3. Оповідати учасників освітнього процесу про виникнення

надзвичайної ситуації; інформувати про межі поширення, наслідки, способи та методизахисту, а також про дії у зоні можливої надзвичайної ситуації відповідно до алгоритму дій та інструкцій з безпеки життєдіяльності в умовах воєнного стану.

4. У разі безпосередньої загрози життю та здоров'ю учасників освітнього процесу у ЗДО вводити в дію плани евакуації учасників освітнього процесу.

5. Розробляти план заходів консультативної, методичної, організаційно-педагогічної роботи з батьками вихованців у період військовий дій.

6. Надавати інформацію та поширювати інформаційно-освітні матеріали оновленого довідника «У разі надзвичайної ситуації або війни», в якому зібрані поради, як захистити себе у надзвичайній ситуації.

7. Організовувати зворотний зв'язок з працівниками ЗДО та батьками вихованців через сайту закладу, електронну пошту або інші соціальні мережі, засоби зв'язку.

8. Створювати умови для отримання якісної дошкільної освіти усіма дітьми, які відвідують ЗДО, а саме: проводити освітню, просвітницьку, роз'яснювальну роботу серед педагогів, батьків про важливість організації освітнього процесу у закладі з використанням різних форм організації освітнього процесу; мотивувати педагогів, дітей та їхніх батьків на співпрацю та успіх. У фокусі особливої уваги мають бути діти передшкільного віку (5-6 років) та діти з особливими освітніми потребами.

9. Надавати освітні послуги із застосуванням різних форм організації освітнього процесу в ситуації, коли ЗДО повністю або частково припиняє діяльність у зв'язку з військовими діями, з використанням дистанційної та змішаної форми організації освітнього процесу.

Дистанційна форма освіти – це організація освітнього процесу із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій у зручний для здобувачів освіти спосіб і час.

Змішана форма освіти – це поєднання традиційної очної форми освіти з дистанційною.

Розміщувати на вебресурсах ЗДО методичні кейси, банк розвивальних ігор та вправ із різних напрямів виховання та розвитку дітей дошкільного віку, відео заняття, описи та алгоритми проведення дослідів та експериментів тощо задля організації пізнавально-дослідницької діяльності дітей, забезпечення їхнього повноцінного розвитку.

Створення й підтримка у ЗДО безпечного психологічного, фізичного, безбар'єрного середовища для всіх учасників освітнього процесу. З цією метою можна скористатися матеріалами методичного

посібника

«Протидія булінгу в закладі освіти: системний підхід», poradnika для педагогів ЗДО «Середовище, що належить дітям».

Вивчати потреби і запити батьків щодо надання освітніх послуг для подальшого планування індивідуальної освітньої траєкторії дітей дошкільного віку в період війни за допомогою онлайн опитування (усного або письмового).

Підтримувати потенціал вихователів та створювати умови для його розвитку з питань організації дистанційної та змішаної форми освітнього процесу, психолого-педагогічного супроводу дітей та їхніх батьків в умовах війни, створення розвивального середовища тощо.

Організовувати систематичне навчання для працівників ЗДО з питань організації продуктивної взаємодії з дітьми та їхніми батьками у період війни; формування стресостійкості учасників освітнього процесу в умовах невизначеності; використання варіативних, інноваційних форм роботи з дітьми під час війни тощо.

Створювати умови для педагогів щодо обміну досвідом з реалізації успішних практик організації пізнавально-дослідницької діяльності, виховання та розвитку дітей у процесі дистанційної/змішаної форми комунікації з вихованцями.

Рекомендації для педагогів ЗДО

1. Організовувати освітній процес з урахуванням воєнної ситуації у населеному пункті (очне, змішане, дистанційне).

2. Враховувати особливості дітей дошкільного віку під час організації освітнього процесу в дистанційному форматі. Такі заняття, у разі згоди батьків, з дітьми молодшого та середнього дошкільного віку проводяться не більше 10 хвилин, старшого дошкільного віку — 15 хвилин.

3. Перевіряти технічне налаштування, обов'язково звертати увагу на налаштування веб-камери, її необхідно встановити на рівень очей або трохи вище, адже діти повинні бачити очі педагога, важливо дивитися у камеру.

4. Під час зйомки прагніть до створення коротких і дидактично продуманих відеороликів. Два п'яти хвилинних відео будуть переглянуті з набагато більшою ймовірністю і корисністю, ніж одне десятихвилинне.

5. Використовуйте режим демонстрації екрану. Простий спосіб створити відеозапис — це записати показ ваших слайдів. Але не забувайте, що це досить швидкий спосіб втомити дітей, якщо ви не тримаєте екран активним. Слайди повинні бути рухомими. Додайте більше переходів і анімацій, використовуйте курсор миші або режим малювання, щоб виділити, підкреслити щось важливе на слайді.

6. Співпрацювати та організовувати зворотний зв'язок з батьками дітей, через вебсайт закладу, програми Skype, Viber, WhatsApp, Telegram та соціальні мережі з питань стану здоров'я дитини, особливостей навчання, виховання, розвитку дітей при використанні дистанційного та змішаного видів комунікації. Результати зворотного зв'язку сформуєть основу для планування консультативної та методичної допомоги батькам з різних питань виховання дітей.

7. Інформувати батьків щодо допомоги дітям у подоланні негативних наслідків травмуючих подій та адаптації до нових обставин їхнього життя. Для цього практичні психологи мають вести постійне спостереження за ними, а вихователі — враховувати в освітній роботі дані моніторингу психічного стану дітей, організовувати емоційно підтримувальну мовленнєву комунікацію, використовувати індивідуально дібраний комплекс технологій психолого-педагогічного супроводу.

8. Формувати бібліотеку онлайн-матеріалів для організації освітнього процесу. Бібліотека може зберігатися у хмарі з подальшим надсиланням доступу усім стейкхолдерам.

9. Використовувати публікації психолого-педагогічного та методичного спрямування, зокрема на сайті МОН “Сучасне дошкілля під крилами захисту” у Telegram-каналі «Підтримай дитину» <https://t.me/pidtrumaidutuny>.

10. Проводити роботу з батьками щодо психологічного супроводу дитини у воєнний час, надавати консультативну підтримку щодо допомоги дітям впоратися з тривожністю під час воєнних дій.

11. Залучати дітей до самостійного виготовлення поробок, малюнків, будь-яких проєктів, адже швидке усвідомлення результату підвищує відчуття спокою і сили.

12. Спостерігати за поведінкою дитини. У разі регресивного стану (відкатування в поведінці та реакціях до більш раннього віку) доречними будуть тілесні ігри та вправи.

13. Організовувати педагогічний супровід дітей дошкільного віку, дітей з особливими освітніми потребами та їхніх батьків щодо формування навичок безпечної поведінки, стресостійкості, збереження фізичного, психологічного, емоційного здоров'я із застосуванням освітнього процесу у дистанційному та змішаному форматі.

Необхідними умовами якісної інклюзивної освіти, зокрема в умовах дистанційної взаємодії є:

- створення інклюзивного освітнього простору, яке відповідало б потребам і можливостям кожної дитини та забезпечувало належні умови для здобуття освіти в дистанційних умовах (здійснюється через застосування низки ІКТ, веб і хмарних технологій, адаптації або модифікації тощо з дотриманням таких складових, як: фізичне (загальний дизайн кімнати з урахуванням осередків діяльності,

матеріалів, меблів та ін.), соціальне (охоплює взаємодію, яка відбувається в групі між однолітками, педагогами та членами сім'ї) та часове середовище (сукупність, послідовність та тривалість процедур та заходів, що відбуваються у ЗДО протягом дня). Для дітей, чії особливі освітні потреби не вдається задовольнити через технології універсального дизайну в умовах дистанційної освіти, здійснюється відповідна адаптація та / або модифікація змісту, процесу, результатів навчання та онлайн середовища, відповідно до індивідуальної програми розвитку дитини та поточної ситуації щодо факторів середовища;

- проектування освітнього середовища для дітей з особливими освітніми потребами може здійснюватися з урахуванням рекомендацій, що подані у порадику для педагогів ЗДО «Середовище, що належить дітям»;

- надання освітніх, психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг;

- забезпечення партнерства вихователя й асистента вихователя (складання графіку роботи; підбір базових інструментів та платформ для створення комунікативного простору; планування освітнього процесу та режимних моментів, підготовка, адаптації, наповнення освітнього середовища, зокрема й онлайн; присутність під час онлайн-занять, у тому числі й з метою здійснення спостережень та фіксування результатів у журналі спостережень (форма ведення — довільна, визначається в ЗДО) для вивчення взаємодії, проявів індивідуальних особливостей, схильностей, інтересів та задоволення потреб дітей групи; участь у розробленні та наповненні індивідуальної програми розвитку, у тому числі у підготовці інформації для учасників засідання команди психолого-педагогічного супроводу за результатами спостереження за дитиною з особливими освітніми потребами);

- здійснення моніторингу виконання індивідуальної програми розвитку та задоволення особливих освітніх потреб дітей в умовах дистанційної освіти: синхронне спостереження за процесом виконання дитиною завдання, рівнем самостійності та труднощами, які в неї виникають, участь батьків та ін. Такі фрагменти надаються за попередньою погодженістю між батьками та педагогами. Забороняється поширення та демонстрування фрагментів іншим особам без дозволу батьків.

7. Підвищувати власний фаховий рівень з оволодіння цифровими інструментами для забезпечення якості дошкільної освіти відповідно до суспільних викликів. Зокрема, за допомогою реєстрації і проходження різних онлайн-курсів на платформах суб'єктів підвищення кваліфікації.

8. Вивчати та поширювати досвід педагогів, зокрема з інших країн щодо організації роботи з дітьми дошкільного віку під час військових дій

Рекомендації для батьків вихованців

1. Співпрацювати з педагогічними працівниками ЗДО щодо організації освітнього процесу дітей дошкільного віку в дистанційному форматі в умовах війни.

2. Підтримувати зв'язок з вихователями щодо місця перебування та стану здоров'я дитини.

3. Відстежувати негативні наслідки пережитих психотравмуючих подій. Вони можуть проявлятися не одразу, тому дорослі, вихователі та батьки, мають постійно стежити за психоемоційним станом дітей, їхнім самопочуттям, виявляти хвилювання, тривоги. Необхідно звертати увагу на збудливість, тривожність, агресивність, заглиблення в себе. Також слід уважно стежити за здоров'ям дітей, зокрема сном, апетитом, настроєм, частотністю вередування, наріканнями на головний біль тощо. Такі показники загального стану здоров'я дітей переважно є об'єктивними показниками втоми, перевантаження, хвилювання, страхів та проявами наслідків психотравми.

4. Пам'ятати, що щоденне спілкування та спільне проведення вільного часу з дитиною є запорукою її успішного подальшого майбутнього. Для дітей надзвичайно важливо відчувати повну емоційну присутність батьків. З цією метою можна послуговуватися матеріалами, які розміщені на платформі розвитку дошкільнят НУМО, а також на сайті МОН «Сучасне дошкільня під крилами захисту». Допомогати дитині, якщо в неї щось не виходить, підтримувати її, бути терплячими. Пам'ятати, що педагоги завжди готові до співпраці з питань виховання, розвитку дитини і надання необхідної професійної допомоги, не зволікати й звертатися до них за порадами та рекомендаціями.

5. Дотримуватися режиму дня, звичних ритуалів, що допоможе дитині встановити зв'язок не лише з минулим, а взагалі з життям та безпекою.

6. Сприяти формуванню у дітей навичок безпечної поведінки, використовуючи рекомендовані онлайн матеріали та відео, підготовлені МОН, ДУ «Український інститут розвитку освіти», ЮНІСЕФ.

Матеріали для педагогів та батьків щодо психолого-педагогічного супроводу дітей дошкільного віку

1. Як заспокоїти дітей під час війни
<https://mon.gov.ua/ua/news/monzapuskaye-informacijnu-kampaniyu-pro-te-yak-zaspokeyiti-ditej-pid-chas-vijni>.
2. Як подбати про дитину, якщо ви знаходитесь з нею в укритті
<https://www.youtube.com/watch?v=VpJXr3UXCvo>.
3. Як говорити з дитиною, якщо батько чи мати захищає країну
<HTTPS://MON.GOV.UA/UA/PSIHOLOGICHNA-TURBOTA-VID-SVITLANI-ROJZ/YAKSHOVATKO-CHI-MATI-ZAHISHAYE-KRAYINU>.
4. Правила підтримки, якщо родина евакуюється з дитиною
<https://www.youtube.com/watch?v=8ml9RPFun7s>.
5. Фізична безпека дітей під час війни. Сайт «Освітній омбудсмен України»
<https://eo.gov.ua/fizychna-bezpeka-ditey-pid-chas-viynu-pravylapovedinky-v-evakuatsii-na-okupovanykh-terytoriiakh-i-v-zoni-bojovykhdiy/2022/03/19/>.
6. Як підтримати дитину, якщо ви опинились у зоні активних бойових дій
<https://www.unicef.org/ukraine/stories/safety-backpacks-and-ways-to-reducestress>. 13
7. Поради, як підтримати дитину в дорозі від ЮНІСЕФ
<https://www.unicef.org/ukraine/stories/how-to-support-a-child-on-the-road>.
8. Рекомендації для населення під час воєнного стану
<https://phc.org.ua/news/rekomendacii-dlya-naselennya-pid-chas-voennogo-stanu>.
9. Як поводитися на блокпостах з перекладом на жестову мову
<https://www.youtube.com/watch?v=-YPGsjyjqQI>.

10. Ресурси позитивного батьківства від ЮНІСЕФ «П'ять мов у спілкуванні з дитиною» <https://www.unicef.org/ukraine/documents/five-lovelanguages-in-communication-with-child>.

11. Підтримка батьків та дітей під час війни <https://www.unicef.org/ukraine/parents-children-support-during-military-actions>.

12. Психологічна допомога для дітей Психологічна турбота від Світлани Ройз - YouTube.

13. Як надавати першу психологічну допомогу <https://moz.gov.ua/article/news/rekomendacii-z-psihologichnoi-dopomogi>.

14. Як підтримати дітей у часи невизначеності та стресу. Поради від ЮНІСЕФ <https://www.unicef.org/ukraine/stories/7-tips-for-parents>.

15. Як допомагати дітям у замкненому просторі <http://www.barabooka.com.ua/yak-dopomagati-dityam-u-zamknenomu-prostori/>

16. Методичні рекомендації щодо надання першої психологічної допомоги сім'ям з дітьми, дітям, які перебувають/перебували у зоні збройного конфлікту <https://dszn-zoda.gov.ua/node/495>.

17. Для тих, хто приймає емігрантів і переселенців, для допомоги в адаптації https://www.youtube.com/watch?v=UXnS_T5JD5s&list=PLFVSJgZgf7h8rXg9TTyevxZkdfxAQXodS&index=8.

18. «Розкажи мені». Безкоштовна інтернет-платформа для психологічних консультацій. <https://tellme.com.ua/>

19. Як говорити про війну та повітряну тривогу з дітьми: поради чернівецької психологині. <https://shpalta.media/2022/03/02/yak-govoriti-provijnu-ta-povitryanu-trivogu-z-ditmi-poradi-cherniveckoi-psixologini/>

20. Як швидко заснути, коли ви тривожні і вам важко розслабитися <https://phc.org.ua/news/yak-shvidko-zasnuti-koli-vi-trivozhni-i-vam-vazhkorozslabitisya>.

21. Як перевірити правдивість джерела інформації <https://www.pedrada.com.ua/article/3025-yak-perevriti-pravdivst-djerela-nformats>.

22. Перелік матеріалів для дошкілля «Сучасне дошкілля під крилами захисту». <HTTPS://MON.GOV.UA/UA/OSVITA/DOSHKILNA-OSVITA/SUCHASNEDOSHKILLYA-PID-KRILAMI-ZAHISTU/PEDAGOGAM-ZAKLADIV-DOSHKILNOYI-OSVITI>.

23. Платформа розвитку дошкільнят “НУМО” Навички для дошкільнят. <https://numo.mon.gov.ua/>.

24. Онлайн-садок НУМО – спільний проєкт ЮНІСЕФ та Міністерства освіти і науки України. Розвивальні відеозаняття для дітей 3-6 років 14 https://www.youtube.com/playlist?list=PLJ231j4oXT7GY_u4kkhrKIpVJLyS2WLg.

25. Онлайн-медіаресурс, присвячений освіті та вихованню дітей в Україні <https://osvitoria.media/>. Перелік сайтів, матеріали яких будуть корисними для вихователів, батьків, дітей і для інших учасників освітнього процесу

26. Вебінар «Як підвищити ефективність дистанційної роботи». <https://www.youtube.com/watch?v=MbFvVyacZOE>.

27. Моя країна – Україна: хрестоматія для дошкільнят з національнопатріотичного виховання / автори і укладачі – Н. Гавриш, О. Косенчук. – Харків: Ранок, 2022. – 96 с.

28. Збірка абеток, казок, приказок, цікавинок, дитячих ігор тощо <http://abetka.ukrlife.org/>

29. Серія з 10 онлайн зустрічей, які розроблені командою The LEGO Foundation. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/suchasne-doshkillyapid-krilami-zahistu/pedagogam-zakladiv-doshkilnoyi-osviti/lego-igrovi-onlajnvyayemodiyi-dlya-doshkilnyat>.

30. Онлайн платформа для розвитку дітей (інтерактивні вправи, цікаві завдання) https://learning.ua/#google_vignette.

31. Платформа «Розвиток дитини». Практичні завдання для всебічного розвитку дітей <https://childdevelop.com.ua/>.

32. Радіо хвиля авторських казок українською мовою для дітей. <https://kazky.suspilne.media/list.php>.

33. Мультитики, книги, казки, що допоможуть відволікти дітей під час перебування в укритті <https://dytyna.blog/multyky-knygy-kazky-shhodopomozhut-vidvolikty-ditej-pid-chas-perebuvannya-v-ukrytti/>.

34. Безкоштовні розмальовки на тему «Правила гігієни» <https://mamabook.com.ua/bezkoshtovni-rozmalyovku-gigiena-10/>.

35. Мультфільм «Небезпечні знахідки». https://www.youtube.com/watch?v=gx7XHXAL2_g. 36. Аудіоказки для малят https://oll.tv/uk/kids_audio-tales.

37. «Війна очима дітей», конкурс дитячих малюнків. <https://vseosvita.ua/no-war>.

38. Мультфільм «Про мінну безпеку: Лісовий скарб» ЮНІСЕФ <https://www.youtube.com/watch?v=V5JZWI8TrEY>.

39. Поради від захисника України: МОН розробило інформаційний комікс для дітей у воєнний стан <https://mon.gov.ua/ua/news/poradi-vidzahisnika-ukrayini-mon-rozrobilo-informacijnij-komiks-dlya-ditej-u-voennij-stan>.

40. Аудіоказки українською <https://audiokazky.in.ua/>.

41. Ігри для зняття стресу у дітей <https://dytyna.blog/igry-dlya-znyattyastresu-u-ditej/>. 15

42. «Дерево казок» — читати та слухати казки (аудіо) різних народів. <https://derevo-kazok.org/audio-tales/>.

43. Журнал для дошкільнят і молодших школярів «Джміль» (цікаві бесіди, вірші, приказки, оповідки, нетрадиційні техніки

образотворчості, досліди в домашніх умовах, комікси, електронні додатки тощо) <https://jmil.com.ua/2022-2>.

44. Кращі казки з усього світу для читання дітям дорослими, добірка аудіо казок. <http://kazkar.info/>.

45. Казки для дітей українською мовою. https://onlyart.org.ua/children/kazky/?fbclid=IwAR2yXzQTyfuUTtCw7nnTTQYVAj2g4T42oRwfe6i8NactHTqRDh-8_tc1KK8.

46. Український дитячий портал: авторські вірші, лічилки, веселі історії, анекдоти, загадки, прислів'я <https://sonyashnik.com/>.

47. Національна освітня інтернет-платформа <https://vseosvita.ua/>.

Методика незакінчених ситуацій (МНС) для діагностики компетентності майбутніх батьків (Н. Міхєєва)

Інструкція: «Ця методика на вміння спілкуватися з майбутніми дітьми. Закінчите ситуацію такою реплікою дорослого персонажа, яку ви вважаєте найбільш правильною, корисною».

Відповіді досліджуваних на 20 ситуацій, вимовлені вголос, фіксуються адміністратором тестування (у цьому випадку, можливо, фіксувати час реакції і спонтанні коментарі), піддаються обробці за спеціальною схемою.

Тестові ситуації до методики.

Дошкільнята

1. П'ятирічного Мішу прийшли забирати додому з дитячого саду. Він вибігає радісний з групи і повідомляє важливу новину. Сьогодні він навчився сам зав'язувати шнурки на черевиках. Міша радісно стрибає по роздягальні. Він дуже задоволений собою. Міша починає показувати як треба зав'язувати шнурки. Збори додому затримуються. Мама каже:

2. П'ятирічна Оля пішла в дитячий сад з іграшкою – ведмедиком. Увечері принесла додому іншого ведмедика і сказала мамі, що вона обмінялася з хлопчиком із групи. Мама каже:

3. Чотирирічний Вітя бачить в раковині на кухні брудну чашку (чашка мамина улюблена) і вирішує її вимити. Миє. З криком «Мамо, дивися, як я тобі допоміг» біжить до мами з цією чашкою і по дорозі випускає її з рук. Чашка розбивається. Мама каже:

4. Женя, 5 років. Намагається допомагати ліпити вареники. Навколо все в борошні. Їсть картоплю для начинки. Їсть сире тісто. Вся перемазалася в тісті. Навіть довге волосся в тісті. Мама каже:

5. Коля (4 роки) малює фарбами в альбомі на кухонному столі і ненавмисно розливає склянку з водою, поряд із якою лежить мобільний телефон мами. Коля йде в кімнату до мами і каже: «Мамо, а ти не будеш лаятись?» Мама каже:

6. П'ятирічна Катя витерла пил з меблів маминою улюбленою хусткою. Радісно підбігає до мами і каже: «Мамо, подивися як я тобі допомогла». Мама каже:

7. З ранку п'ятирічний Ваня перед виходом на вулицю, як звичайно, ніяк не може зібратися, повільно одягається і при цьому ніє, що не хоче йти в дитячий сад. Мама спізнюється на роботу. Вона каже Вані:

8. Шестирічний Коля пізно ввечері сидить біля телевізора. Йому кажуть, що пора йти спати. Коля починає голосно обурюватися: «Чому я повинен йти спати? Інші діти дивляться фільми пізно. Їм все дозволяють. Я теж хочу дивитися! Я не хочу спати! Не піду!» Мама каже:

9. Іллі три роки. Граючи в пісочниці, дівчинка взяла лопатку Іллі, яка лежала поруч із нею. Хлопчик, не кажучи ні слова, вдаряє дівчинку по голові. Мама Іллі каже:

10. Батьки зі своїм 4-річним сином Кирюшою прийшли в гості до своїх знайомих. Поки вони захоплені бесідою з господарями, дитина підходить до телевізора і починає натискати на всі кнопки. Кирюшина мама каже:

11. Даша 4,5 років захворіла. Лікар прописав їй таблетки, які треба розжовувати. Даша один раз їх спробувала і виплюнула. Коли мама намагалася наступного разу дати їй таку ж таблетку, вона відверталася й кричала: «Я не хочу, не буду – вони гіркі!».

12. П'ятирічна Соня на очах у мами чиркає по стіні кухні простим олівцем. Мама каже:

13. Мама прийшла з роботи і прилягла відпочити. Шестирічний Дмитро сидить, займається своєю справою. Через якийсь час він кричить мамі: «Мам, я хочу пити. Принеси мені води». Мама відповідає: «Сходи на кухню, попей сам». Діма як би пропускає це повз вуха і починає знову кричати: «Мам, принеси мені води!» Мама каже:

14. Мама прийшла з роботи, син Вадик 3-х років радісно її зустрів і повів у свою кімнату грати. Мама пообіцяла пограти відразу ж після того, як вона поїсть. Після того, як вона поїла, пролунав телефонний дзвінок – телефонували мамі. Вадик почав голосно кликати маму, у якої була важлива телефонна розмова. Вадик розсердився і почав голосно кричати біля неї. Мама каже:

15. Шестирічна Іра збирається на ранок в дитячий сад. Напередодні було вирішено, яке плаття вона надіне. Але вранці Іра витягає з кошика з брудною білизною інше плаття і каже, що одягне його, оскільки приготоване плаття їй не подобається. Мама каже:

16. Батьки взяли чотирирічного Андрія з собою в магазин. У відділі «Іграшки» Андрій почав вимагати, щоб йому купили іграшку. Андрій кричить, тупотить ногами. Він плаче. На них стали звертати увагу інші відвідувачі магазину. Андрій не заспокоюється і продовжує вимагати іграшку. Мама каже:

17. Шестирічний Антоша недавно навчився кататися на велосипеді. Крутячи педалі, він зловив гаву і ... впав. Джинси розірвалися, колінка обідрана. Антоша плаче: «Боляче! І штани порвалися!» Мама каже:

18. Хлопчик Міша, трьох років, безпосередньо перед укладанням його спати почав плакати і кричати: «Мама, будь ласка, ну, будь ласка, не вимикай світло. Я боюся». Мама каже:

19. Чотирирічний Альоша, прийшовши додому з дитячого саду, сидить сумний, зітхає. Мама питає: «Альоша, як справи?» Альоша відповідає, починаючи плакати: «Погано, мене там все обзивають Альошка – картопля ... і ще по-іншому». Мама каже:

20. На прогулянці з батьками п'ятирічний Ігор втратив улюблену машинку. Виявивши це, починає голосно і гірко плакати. Мама каже:

Тест «Ваша потреба в дітях» (А. Сізанов)

Інструкція: «Запишіть собі по одному балу за кожну відповідь «так» за такі висловлювання: 1, 2, 3, 6, 7, 8, 9, 13, 16, 17, 18, 19, 22, 26, 29, 31, 32. Тепер запишіть по одному балу за відповідь «ні» за інші висловлювання: 4, 5, 10, 11, 12, 14, 15, 20, 21, 23, 24, 25, 27, 28, 30».

Текст методики

Народження дитини – це ...

1. Нові враження.
2. Радість в домі.
3. Можливість проявити свою ніжність, турботу.
4. Велике фізичне навантаження.
5. Дитяча ласка, прихильність до батька, матері.
6. Помічник в сім'ї, опора в старості.
7. Можливість виростити освічену, цікаву людину.
8. Спадкоємець всього хорошого в мені.
9. Труднощі виховання, навчання.
10. Розлади, напруга в сім'ї.
11. Матеріальні труднощі.
12. Надія і майбутнє батьків.
13. Необхідність на час залишити роботу, колектив.
14. Безсонні ночі.
15. Можливість проявити свої виховні здібності.
16. Зміцнення сім'ї та почуттів між подружжям.
17. Можливість виростити добру, чуйну людину.
18. Радість материнства (батьківства).
19. Метушня з пелюшками, пляшечками.
20. Проблема житла.
21. Самий благодатний об'єкт вкладення наших сил.
22. Зіткнення з труднощами пристрою в ясла, сад.
23. Прив'язати себе до дому.
24. Втрата кращої частини нашого життя.
25. Додання сенсу життя.
26. Хвилювання за її долю, майбутнє.
27. Складність дати хорошу освіту, професію.
28. Розрада в горі й в радості.
29. Залежність від бабусь і дідусів.
30. Гордість для батьків.
31. Веселі ігри, змістовне дозвілля.

Обробка результатів

Юнаки записують у зошиті по одному балу за кожну відповідь «так» на такі висловлювання: 1, 2, 3, 6, 7, 8, 9, 13, 16, 17, 18, 19, 22, 26, 29, 31. Потім записують по одному балу за відповідь «ні» на інші висловлювання: 4, 5, 10, 12, 14, 15, 20, 21, 23, 24, 25, 27, 28, 30. Підсумовують набрані бали.

Умовно можна вважати, що у них виражена любов до дітей (є потреба в майбутньому мати у шлюбі дітей), якщо результат для дівчат більше 20 балів, для юнаків – більше 18.

Тест «Які Ви батьки?» А. Баркана

Інструкція:

Необхідно вибрати одну з трьох відповідей:

- а)можу і завжди так роблю;
- б)можу, але не завжди так роблю;
- в)не можу.

Чи можете ви:

1. У будь-який момент залишити свої справи і зайнятися дитиною?
2. Порадитися з дитиною, незважаючи на її вік?
3. Зізнатися дитині у помилці, яку ви допустили по відношенню до неї?
4. Вибачитись перед дитиною в разі своєї неправоти?
5. Стримати себе , якщо вчинок дитини роздратував вас?
6. Поставити себе на місце дитини?
7. Повірити хоча б на хвилинку, що ви добра фея?
8. Розповісти дитині про навчальний випадок зі свого дитинства, який показує вас в негативному світлі?
9. Завжди утримуватись від слів, здатних боляче вразити дитину?
10. Пообіцяти дитині, що виконаєте її бажання за хорошу поведінку?
11. Надати один день, коли вона робила б усе, що їй заманеться і поводи́ла б себе так, як хоче, а ви ні в що не втручатиметесь?
12. Не відреагувати, коли дитина вдарила, грубо штовхнула або просто незаслужено образила іншу дитину?
13. Встояти проти дитячих прохань і сліз, якщо впевнені, що це – примха, скороминуча забаганка?

Підрахуйте бали

- а) 3 бали, б) 2 бали, в) 1 бал.

30-39 балів.

Дитина – найбільша цінність у вашому житті. Ви прагнете не лише зрозуміти, а й пізнати її, поважаєте її, дотримуєтесь найпрогресивніших принципів виховання і постійної лінії поведінки. Інакше кажучи, ви дієте правильно і можете сподіватись на добрі результати.

16-29 балів.

Піклування про дитину для вас питання першорядне, ви маєте здібності вихователя, але не завжди застосовуєте їх послідовно і

цілеспрямовано. Часом ви занадто суворі, в інших випадках – надміру м'які, крім того, ви схильні до компромісів, котрі послаблюють виховний ефект. Вам слід серйозно замислитись над своїм підходом до виховання дитини.

Менше 16 балів.

Перед вами постали серйозні проблеми стосовно виховання дитини. Вам бракує або знань, або бажання і прагнення виховати дитину як особистість, а можливо, і того, і другого. Бажано порадитись із спеціалістами - педагогами та психологами, ознайомитися з літературою з питань сімейного виховання. Не забувайте, що формування особистості дитини – дуже складний і відповідальний процес. Ось чому успішне виконання батьківських обов'язків приносить людині найвище моральне задоволення.